19

ARKITEKTEN

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 19 SIDE 305-320 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 16. SEPTEMBER 1958

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Gehrdt Bornebusch
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Konkurrencer

Offentlig projekt-konkurrence om skitseforslag til en højskole ved Helsingør. Afleveringsfrist: 15. oktober 1958. Program udleveres af D.A.L.'s konkurrenceudvalg. Spørgsmål og svar vedr. denne konkurrence findes på side A 560 i dette nummer af Arkitekten.

Nordisk konkurrence om stadshus og politistation i Falun, Sverige. Program rekvireres hos fastighetschefen Kurt Danielsson, Fastighetskontoret, Åsgatan 27, Falun, mod depositum på d. kr. 140,– indbetalt til D.A.L. Afleveringsfrist 31. oktober 1958.

International idékonkurrence om haveanlæg, Hamburg. Konkurrencens program ligger til gennemsyn i D.A.L.s sekretariat. Afleveringsfrist 19. november 1958.

Nordisk byplankonkurrence. Offentlig idékonkurrence om forslag til byplan for et område i Frederiksberg kommune. Konkurrenceprogram udleveres i D.A.L.s sekretariat. Bilagene fås samme sted mod et depositum på 100 kr. Afleveringsfrist mandag den 2. februar, 1959.

ARKITEKTENS FORLAG

Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
A/S Rockwool
A/S D.F.J.
(Chr. Hjelm Bang til abonnenter i provinsen)

Hans Hansen

Hans Hansen havde i de senere år to hovedinteresser: frihedsbevægelsen og kinesisk kultur. Han var som bekendt arrangør af frihedsrådets udstillinger umiddelbart efter krigen, han byggede frihedskollegiet på Frederiksberg og museet på Esplanaden. Et meget karakteristisk arbejde fra denne periode er 4-maj-plakaten. Den er enkel og stærk i symbolik, typografi og farveholdning. For mange vil den på een gang bringe i erindring de lykkelige år lige efter befrielsen og billedet af kunstneren og mennesket Hans Hansen, der ikke var bange for at engagere sig i tidens problemer.

Grundkursus i plasticmaterialer

Teknologisk Institut har tilrettelagt et grundkursus i plasticmaterialer for ingeniører og arkitekter, der i deres erhverv har behov for en grundlæggende viden om de almindeligst anvendte plasticmaterialer. Kursus varer i 33 timer, som ved aftenkursus er fordelt med 3 timer pr. aften. Dagkursus afholdes ved fornøden tilslutning. Pris kr. 225,–.

Af hensyn til tilrettelægningen af kurset bedes interesserede snarest muligt henvende sig til Skoleafdelingen, Hagemannsgade 2, V, C. 8760, og venligst opgive, om der ønskes deltagelse i aftenkursus eller dagkursus, og der vil derefter senere blive givet nærmere meddelelse om kursus.

Iøvrigt foreligger nu planerne for Teknologisk Instituts dag- og aftenundervisning.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Lysbuesvejsning

Aktieselskabet ESAB, der fremstiller elektroder og svejsemaskiner, har i august fejret sit 25 års jubilæum med en udstilling. Elektrisk svejsning dominerer nu helt smedearbejdet i nybyggeriet.

Menigmand kender bedst lysbuesvejsningen fra sporvejenes reparationsarbejder. Vi kender alle svejseren på gaden, der udstråler det kraftige lys og som er afskærmet med en skærm, der advarer publikum mod at se mod lyset. Ved varmen fra en elektrisk lysbue nedsmelter han slidfast materiale på slidte sporvognsskinner.

Dette er dog kun en lille del af lysbuesvejsningens anvendelse. Den meste svejsning anvendes af skibsværfter, maskinfabrikker og stålkonstruktionsfirmaer, der ved hjælp af svejsning forbinder jernplader og jernprofiler, så de danner de færdige konstruktioner.

Svejsningen har muliggjort bygningen af de kæmpetankskibe, der sejler i dag, og indtager en ledende plads overalt i jernindustrien.

Historisk

Lysbuesvejsningen, som den kendes i dag, blev opfundet af svenskeren Oscar Kjellberg lige efter århundredeskiftet. Den merkantile udnyttelse af metoden afveg dog fra det vi nu kender. Dengang blev lysbuesvejsning med beklædte elektroder kun anvendt af nogle få firmaer, der havde licens fra Oscar Kjellberg på metodens anvendelse og på fremstilling af de svejseelektroder de selv anvendte. Herhjemme var det Burmeister & Wain, der lige fra begyndelsen repræsenterede Oscar Kjellberg.

Da udviklingen efterhånden krævede, at flere værksteder selv skulle kunne svejse, og da de stigende krav til elektroderne fordrede et mere kompliceret produktions- og kontrolapparat, gik man over til at fabrikere elektroderne i større fabrikker og sælge dem til de svejsende virksomheder. Men Kjellberg blev ved at betragte de virksomheder, der svejsede med hans materialer, som licenshavere, der skulle have teknisk assistance og vejledning. Endnu den dag i dag samles svejsetekniske erfaringer fra hele verden i Kjellbergs gamle virksomhed i Göteborg og går herfra til alle de firmaer, der repræsenterer hans erfaringer.

ESAB kommer ind i billedet

På det tidspunkt, da valutarestriktioner begyndte at bremse for import til Danmark, var behovet for svejsematerialer blevet så stort, at det var naturligt at starte en fabrikation i større skala herhjemme. Man skønner, at der i 1933 var ca. 200 svejsemaskiner i Danmark mod ca. 15.000 i dag.

Efter forhandling med Oscar Kjellberg og Burmeister & Wain startede Direktør Knud Westh den 26. juli 1933 Aktieselskabet ESAB, der siden da har repræsenteret Kjellbergs erfaringer i Danmark og produceret de verdenskendte OK-elektroder til lysbuesvejsning.

I begyndelsen lå fabrikationen i lejede lokaler Finsensvej, men forholdene blev snart for trange, i 1938 flyttede man ud i sin egen nybyggede fabril Trekronergade (Valby), og der er virksomhed stadig vokset, så udvidelse har fulgt på udvidel:

Maskinfabrikken startes

I begyndelsen fremstillede man kun svejsemateri lerne, OK-elektroder, medens man lod svejsemasl nerne bygge ved andre virksomheder. Umiddelba efter krigen udvidedes ESAB's fabrik i Trekronerga imidlertid med en maskinfabrik, der ikke alene lever svejsemaskiner til det danske marked, men i stad stigende udstrækning eksporterer ud over hele verde

Svejsetilbehør, fabrikeret her i landet eller impo teret, fordeles også gennem ESAB's salgs- og servic organisation. Desuden driver ESAB en import- salgsvirksomhed med maskiner, der har nær tilkny ning til svejsebranchen, men for hvilke det dansl marked endnu ikke er stort nok til en indenlan fabrikation. Det gælder f. eks. maskiner til mekani flammeskæring, pladebearbejdningsmaskiner, bev: gelige svejseborde, rullebukke til beholdersvejsnir o. lign. *Kilde: Aktieselskabet ESA*

Nyt varmluftanlæg

I U.S.A. anvendes varmluftanlæg med tvungen cirk lation i 85 pct. af alle nybyggede eenfamiliehuse.

Disse anlæg er relativt billige at installere og økon miske i drift. Det er derfor ikke mærkeligt, at der og i Danmark har vist sig at være interesse for varmluft anlæg. De første primitive anlæg var imidlertid beha tede med forskellige små ulemper, som befordrede e vis skepsis. Efterhånden er der dog kommet flere ve konstruerede anlæg frem her i landet. De vil sikke danne grundlag for en mere stabil interesse for varn luftopvarmning.

Hess i Vejle har netop sendt et nyt oliefyret varn luftanlæg på markedet. Det kaldes Hess-O-Term o er først og fremmest beregnet til moderne, kælderlø eetplanhuse på op til ca. 100 m² bebygget areal (b regnet varmetab indtil ca. 9000 kg°/time). De stan dardiserede kanalstørrelser og ventilformstykker me fører, at beregningen af disse anlæg bliver meget sin pel, ligesom installationsudgifterne bliver lave.

Kaloriferen kan indbygges i muret varmekamm eller leveres som en særlig enhed fra fabrikken i stå skab med indbygget ventilator og filter, klar til op stilling.

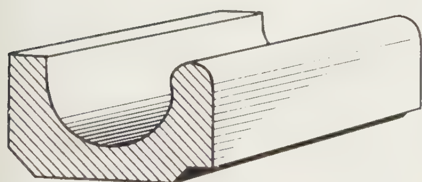
En kalorifere i isoleret stålskab opvarmer luften me meget høj nyttevirkning, og ved hjælp af en lydsva centrifugalblæser fordeles varmen effektivt og trækfr til de rum, der skal opvarmes.

Indblæsnings- og udsugningsventilerne sidder i pla med væggen og tager ikke plads op. Støv i returlufte filtreres fra i et glasuldsfilter, før luften pány opvarme

Medvirkende til den trækfri fordeling af den varn luft er nogle nye indblæsningsventiler – Hart & Co ley ventiler – fremstillet af Hess på basis af et amer

en ny
„bølgesikker"
skvulprende

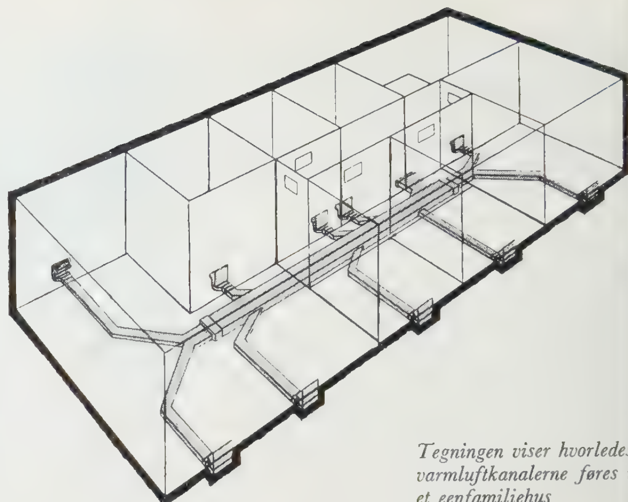

Ny skvulprende: Model VESTBAD

I samarbejde med stadsarkitekt Børge Lorentzen, Rødovre, har HASLE udarbejdet en ny skvulprende, der første gang er taget i anvendelse i det ny „Vestbad".
Modellen har vist sig fuldt ud at svare til forventningerne, og sammen med vore øvrige fliser og klinker med forsk. farve, glasur og overflade kan HASLE nu tilbyde en „fuld dansk linie" i svømmebadsmaterialer.
Vore teknikere er altid til tjeneste med oplysninger inden for dette område, som stiller særlige krav til de keramiske produkter.

HASLE keramiske produkter

A/S HASLE KLINKER- & CHAMOTTESTENSFABRIK . ØSTERBROGADE 6 . KØBENHAVN Ø . C. 12.254

Tegningen viser hvorledes varmluftkanalerne føres i et eenfamiliehus

kansk patent. Ventilerne indmures plant med væggen. Kaloriferen er udstyret med en nykonstrueret trækregulering og automatisk styret røgkonvektor, der skulle sikre en meget høj nyttevirkning.

Kanalerne udføres af Eternitrør. Til forbindelsen af forskellige typer rør er der i samarbejde med Dansk Eternitfabrik fremstillet en serie specielle Eternitformstykker. ***tekn.***

Kemisk rustbeskyttelse

Blandt de mange rustbeskyttende malinger, der findes på markedet, er et nyt dukket op. Dets navn er Corrostabil, og det er af tysk oprindelse. Til forskel fra de fleste rustbeskyttelsesmalinger, er der ikke blot tale om en beskyttelse af jernets overflade mod fugt. Corrostabil har en kemisk virkning, der gør det muligt – ja i virkeligheden ønskeligt – at anvende det på rustent jern. Selvfølgelig skal løs rust fjernes, men en blankafrustning er altså ikke nødvendig.

Allerede den første strygning giver god beskyttelse mod vejrliget. Med anden strygning opnås en meget langvarig beskyttelse. Disse egenskaber skulle gøre det særligt anvendeligt til bygningssmedearbejdet, hvor vilkårene netop indbyder til en nem forbehandling og en senere færdiggørelse.

Om materialets kemiske virkning oplyser firmaet *Hydrochemi*, der forhandler Corrostabil her i landet:

Corrostabil indeholder et sikkert virkende, aktivt antikorrosionsstof, der giver jernet varig rustbeskyttelse gennem immunisering af jernoverfladen.

Dette antikorrosionsstof indgår en kemisk forbindelse med den på jernet fastsiddende rust, nedbryder rusten, og danner under farvelaget sammen med rusten et sort sølvskinnende metallisk-krystallinsk „fastvokset" beskyttelseslag, der hovedsageligt består af Magnetit (Fe_3O_4).

Dette magnetitlag kan påvises allerede 4–5 måneder efter påstrygningen af Corrostabil, og ses let, når man med triklorætylen, æter el. l. pletvis afvasker farvelaget. Den kemiske proces ved hvilken magnetitlaget dannes, afsluttes i løbet af ca. 10 måneder. Magnetit er som bekendt rustfrit, af hårdhed 5,5 til 6,5 og kemisk næsten uangribeligt. Det på jernet fremkaldte beskyttelseslag er således modstandsdygtigt mod salt, vand, benzin, lud, syrer, olier, gasser, kemiske dampe o. s. v.

HOLMSUND GULVE

Forsøgskøkken hos Beauvais A/S, Lyngbyvej 97, København Ø.

På given foranledning skal vi udtale, at HOLMSUND gulvene, som vi har anvendt i vor virksomhed på trapper, i laboratorier, forsøgskøkken m. v., ikke har skuffet os. De er smukke og repræsentative, er lette at rengøre og behagelige at gå på.

driftsingeniør cand. polyt.

Holmsund fås i femten smukke farver i størrelserne 30×30 cm og 20×20 cm, 2,5 og 1,6 mm tykke. Tager ikke skade af olie, fedt, benzin, syrer eller alkalier. – Holmsund er ideelt til skoler, hospitaler, kontorer, forretningslokaler, køkkener, entreer etc. – overalt, hvor man stiller store krav til gulvene. Forlang prøver og brochurer.

Gør denne prøve:

inden De vælger vinyl-gulve, så får De bevist, om materialet er brudsikkert! HOLMSUND vinyl er ikke lagdelt, men homogent, smidigt, gennemfarvet og gennemmarmoreret. Husk! Vinyl er en fælles varebetegnelse – HOLMSUND er en kvalitetsbetegnelse indenfor vinyl, forlang derfor altid attest for slidstyrke fra Statsprøveanstalten. Skriv derfor altid HOLMSUND foran vinyl!

EVERS

EVERS & CO. A/S - Frederiksberg Allé 18-20 - København V - Telefon Hilda 2001*

Det har endvidere vist sig umuligt at fjerne dannede magnetitlag fra Corrostabil-behandlede jernflader, uden samtidig at skrabe et tyndt lag jernpartikler af fladen, hvilket beviser den intime forbindelse mellem magnetitlaget og det behandlede jern.

Det anbefales at grunde med Corrostabil Standard og stryge anden gang med Corrostabil Rapido. Begge kvaliteter tåler overstrygning med en hvilken som helst god dækfarve.

En prøveattest fra statsprøveanstalten viser, at Corrostabil har en for en grundingsfarve meget stor modstandsdygtighed mod vejrliget og mod mekaniske påvirkninger. ***tekn.***

Lysstofrør i køle- og fryserum

At lave „koldt“ lys har altid været lampefabrikkernes mål. Med „koldt“ lys menes her en lyskilde, som omsætter tilført effekt til synligt lys med mindst muligt varmetab. Man regner lampernes virkningsgrad i lumen pr. W og som nedenstående tabel viser, er der stor forskel på lysudbyttet pr. W:

Kultrådslamper	2,1–3,1	lm/W
15 W glødelampe, 230 V	7	„
100 W glødelampe, 230 V	10,2	„
1000 W glødelampe, 230 V	18	„
400 W kviksølvdamplampe	40	„
40 W lysrør	62,5	„
140 W natriumdamplampe	73	„

En kWh er 860 kcal. Denne varme afgives og absorberes af omgivelserne, tag, vægge, gulve eller inventar. Det er naturligt, at netop køleindustrien ser sig om efter de lyskilder for belysning af køle- eller fryselokaler, som kræver mindst effekt i forhold til lysudbyttet. Et eksempel kan let illustrere dette:

Et kølerum på 100 m² skal have en belysningsstyrke på 110 lux. Beregninger viser, at der da bliver behov for 30.000 lm lys – fordelt passende i rummet. Vælger vi at gøre dette med 15 W glødelamper, udvikles 30.000 : 7 = 4.300 W, som hver time afgiver 860 × 4,3 = 3.700 kcal.

Lysstofrør i kølerum

Vælger vi i stedet 40 W lysrør, som i normal temperatur 20° C giver 62,5 lm/W, bruges 30.000 : 62,5 = 408 W = 345 kcal/h. Men desværre falder lysydelsen med synkende temperatur, og ved ÷ 10° C er der kun 40 pct. af lyset tilbage eller 25 lm/W. Der udvikles da

$$30.000 : 25 = 1.200 \text{ W} = 1032 \text{ kcal/h}.$$

Selv om dette fremdeles er bedre end med 15 W glødelamper, kan forholdene forbedres ved at sætte lysstofrørene ind i tætte armaturer, således at de varmer sig selv op. 40 W rørene kan da komme ca. 15° C op over omgivelsestemperaturen, d. v. s. ved ÷ 10° C holder lysstofrørene + 5° C, og da giver de 85 pct. af fuldt lys eller 50,3 lm/W. Der udvikles da

$$30.000 : 50,3 = 616 \text{ W} = 530 \text{ kcal/h}.$$

Det er derfor en selvfølge, at køleindustrien benytter lysrør fremfor glødelamper til belysningsformål.

Der er imidlertid en del tekniske vanskeligheder ved brug af lysstofrør i kulde, som man må overvinde. Lysstofrør trives bedst i „stuetemperatur“. Dette hænger sammen med, at lysstofrørets gasfyldningstryk synker hurtigt ved aftagende temperaturer.

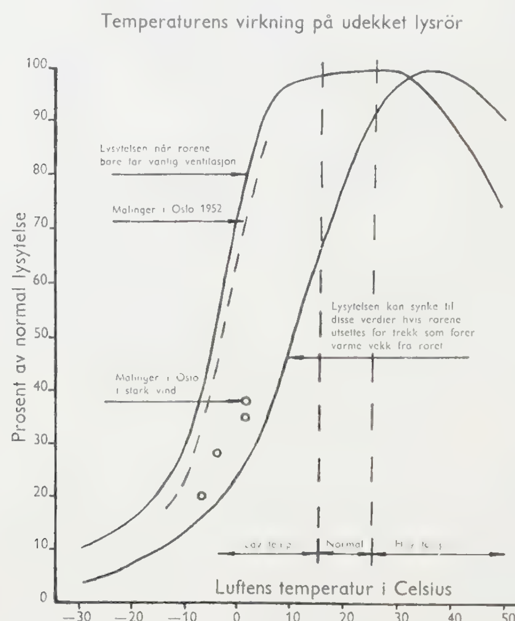

Diagram over temperaturens indvirkning på lysstofrør

Illustrationen viser, hvordan lysydelsen synker med temperatur- og trækforhold. Dette gælder ved udækkede rør. Ved brug af gode, lukkede armaturer kan man lægge ca. 15° C til rumtemperaturen, når man vil finde, hvad man kan regne med for 40 W rørenes vedkommende. Det afgørende er selve lysstofrørets overfladetemperatur. Primært er lysrørets overfladetemperatur proportionalt med antal W pr. cm længde af røret eller, for at være nøjagtig, W pr. cm² røroverflade (køleflade). Det gælder derfor om at vælge lysrør med højst muligt antal W pr. cm², når de skal benyttes i kulde.

De forskellige lysrørtypers data og belastning:

Watt	Diam. cm	Længde cm	Lysydelse lm[1]	Belastning W/cm²	Rækkefølge
15	2,5	43,8	640	0,0435	3
20	3,8	59,0	1000	0,0284	6
25	3,8	97,0	1500	0,0216	8
30	2,5	89,5	1740	0,0429	4
40	3,8	120,0	2500	0,0277	7
40[2])	3,8	59,0	1600	0,0568	1
65	3,8	150,0	4100	0,0364	5
80	3,8	150,0	4700	0,0498	2

[1]) lysydelse for gulhvide lysrør ved + 20° C.

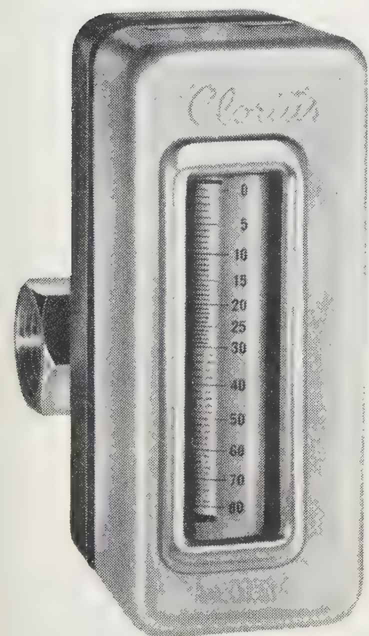
[2]) 40 W 60 cm lysrør er en ny type.

Der er lukket for misbrug af det varme vand!

– når arkitekten ved ejendomme regner med Clorius varmtvandsmålere. Som rådgivende gør De derfor bygherren – og de fremtidige lejere – en tjeneste ved at tage denne lille installation med i Deres beskrivelse.

F 2.8.8

Fra vore informative annoncer i fagbladene er husværterne og ejendomsselskaberne fortrolige med argumenterne:

– Ødselhed med det varme vand forringer ejendommens økonomi betydeligt på grund af det unødvendigt store vandforbrug, som ikke blot i sig selv er en anselig udgift, men tillige medfører en forceret belastning af hele kedelanlægget.

– Brændselsforbruget falder med ca. 30 pct, når udgifterne til varme og vand fordeles efter måler.

– Begrænsningen af totalforbruget af varmt vand medfører, at der altid er varmt vand nok til alle.

– Målere på det varme vand giver den mest retfærdige fordeling af udgifterne – tilfredstillende for alle parter.

– Da Clorius ordner det samlede regnskab for varme og varmt vand, påfører varmtvandsmålerne ikke ejendommen yderligere administration.

– Ejendomskontoret undgår alle forespørgsler og eventuelle reklamationer angående varmeregnskabet, da sådanne bør rettes til Clorius, som står inde for en sagkyndig besvarelse.

– Udgifter til pasning og administration påføres varmeregnskabet.

Clorius varme- og varmtvandsmålere foretrækkes på grund af deres overlegne kvalitet ikke blot i Danmark, men også i mange andre europæiske lande. Med sine mange års erfaringer yder Clorius tillige den mest gennemførte service.

Clorius

VARMTVANDSMÅLER

Ingeniørfirmaet Odin Clorius A/S

Kalvebod Brygge 20, København V. MI *5363, lokal 7

Salgskontor i Jylland: Stadion Allé 33, Aarhus (061) 2 5170
Servicekontorer over hele landet

Af tabellen på side A 542 fremgår, at det højest belastede lysrør, som dermed egner sig bedst for drift i kulde, er det nye 40 W 60 cm lysrør, dernæst følger 80 W, 15 W, 30 W, 65 W, 20 W, 40 W 120 cm, og det mindst egnede er 25 W-lysrøret.

Det lille 40 W-rør giver relativt lidt lys ved + 20° C, men i modsætning til de andre øges lysledelsen ved synkende temperatur.

Tændere

Sædvanlige glimtændere er ikke pålidelige i temperaturer under 0° C. Glimtændere med dobbelte bimetalkontakter behøver mindre varme for at slutte kontakt, da begge kontakter bevæger sig. Disse kontakter klarer sig i temperaturer helt ned til ÷ 20–÷ 25° C. Under denne temperatur kan man ikke vente, at glimudladningen i helium, som benyttes til gasfyldning, kan fungere. Dermed får bimetalkontakterne ingen varme og bevæger sig ikke mod hinanden for at slutte kontakt. Ved indkoblingen af strøm på et lysstofrørarmatur er glimtændernes kontakter åbne. Glimudladningen skal opvarme bimetallet i en eller begge kontakter, så at de bøjer sig og til sidst danner kontakt, således at strømmen kan gå igennem lysrørenes elektroder i hver ende af røret. Elektroderne forvarmes kun et øjeblik, for så snart glimtænderkontakterne er sluttet, standser også glimudladningen og opvarmningen. Bimetalkontakterne bøjer sig da tilbage, og strømkredsen åbnes igen. Dette sker i løbet af 1–2 sekunder, men normalt er dette nok forvarmningstid til, at lysstofrøret tænder.

I særlig lav temperatur er princippet ikke egnet, fordi forvarmningstiden er for kort, hvis glimtænderen overhovedet fungerer.

I stedet anvendes da termiske tændere, som er indkoblet, når strømmen slås til. Som regel opererer disse tændere med frie kontakter, uafhængigt af nogen form for glimudladning. Forvarmning af elektroderne i lysrøret begynder, når afbryderen slås til. En glødetråd i den termiske tænder varmer bimetallet i en af kontakterne, således at denne efter 1–2 sekunder åbner kontakten og bryder strømkredsen. Elektroderne er da forvarmet, og lysrøret tænder ved hjælp af spændingsstødet uden at stå og blinke. Jo koldere det er, desto længere tid behøver bimetallet for at blive opvarmet og bøje sig i tænderen. Dette vil igen sige, at jo koldere det er, desto længere forvarmningstid får lysrørenes elektroder, før røret tændes, og det er netop det, som behøves. De termiske tændere kan derfor siges at være termostatstyrede.

Reaktorspolen for drift af lysrør i kulde er af standardtype, men ved 230 V netspænding bør 220 V reaktorspole benyttes for at øge lampestrømmen. Spolen bør ligge inde i armaturet, således at varmen fra spolen også kommer lysrørene tilgode.

(*Teksten fortsættes side A548*)

SICORAL

ASFALT-MINERALFILT

Underlagsmateriale for krævende dobbelt- og flerlagstækninger

SICORAL er et formbestandigt tagdæknings- og isoleringsmateriale, som er resultatet af et omfattende forskningsarbejde på fugtisoleringens område.

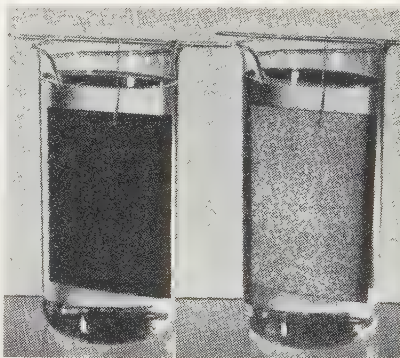
Det er et uorganisk mineralfilt, som er imprægneret og belagt på begge sider med Ico-stabiliseret asfalt.

Med SICORAL får man et underlag, som ikke påvirkes af fugtighed og derfor ikke ekspanderer hverken i længde- eller tværretning (se hosstående laboratorierapport).

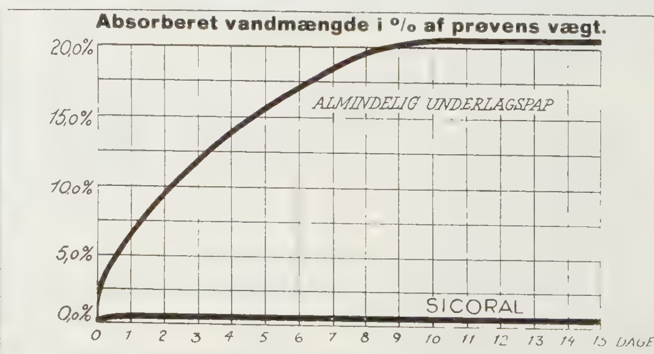
Tagfladen afdækkes med SICORAL for vinterperioden, og det er muligt uden justering at udføre den afsluttende tækning med ICOPAL på et mere hensigtsmæssigt tidspunkt.

Vor tekniske serviceafdeling er gerne til tjeneste med overslag og yderligere oplysninger.

Laboratorieprøve, som viser, at SICORAL ikke påvirkes af vand

To prøvestykker, et af SICORAL og et af almindelig underlagspap, blev anbragt i hver sit glas med destilleret vand. Hvert døgn blev den absorberede vandmængde i prøverne vejet. Efter 10 døgn havde den almindelige underlagspap absorberet en vandmængde på 20,25 % af prøvens vægt. Dette tal holdt sig siden konstant. Derimod havde SICORALEN efter 15 døgn ikke absorberet mere end 0,25 % vand, hvilket svarer til den almindelige vedhængen.

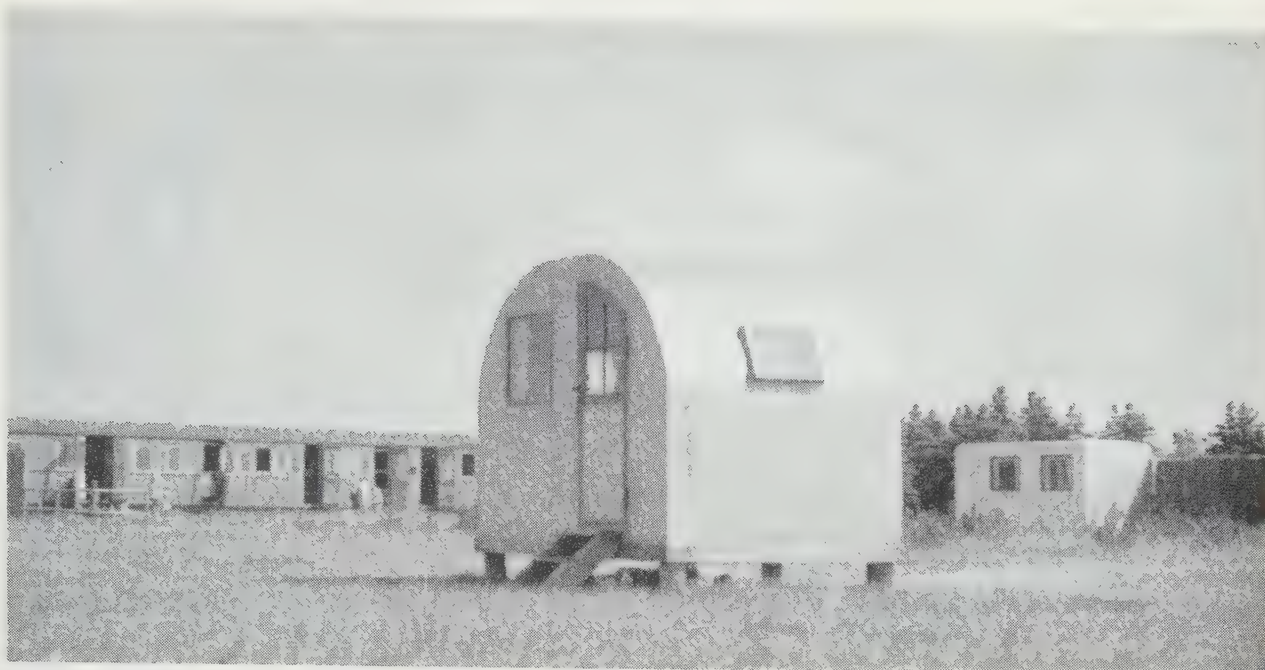
AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER

KØBENHAVN — MALMÖ — OSLO — HELSINGFORS

24 fabriker over hele Skandinavien

Hovedkontor: Islands Brygge 41 — København S — Asta *2800

A 546

Fra den sjællandske vestkyst. En gammel jernbanevogn og to afdankede campingvogne i skinnende aluminiumsmaling demonstrerer bygningskulturen ved vore strande

Vi kan selv

Der er større kyststrækninger i Danmark, end vi har kunnet nå at ødelægge i den menneskealder, hvor vi har interesseret os for strandbadning.

Sommerhusbebyggelserne har fået lov til at vokse vildt uden nogen form for indgreb. Det skal dog indrømmes, at der i de senere år et par steder er gjort forsøg med servitutter. Men det batter ikke meget i den store elendighed. 100-meter fredningen parallelforskyder hæsligheden, men kommer den ikke til livs.

Størstedelen af Danmarks strande er imidlertid stadig ubebyggede. Nogle strækninger – og ikke for små bidder – bør selvfølgelig fredes. Men der er stadig behov for nye sommerhusområder. Skal de have lov til at udvikle sig spontant, planløst og idéforladt?

Nogen alvorlig interesse for dette problem eksisterer tilsyneladende ikke. Fredningernes betydning fatter man, men planlægningens værdi har kun få sans for.

For nylig var landet lige ved at vågne op til dåd. En tysk forretningsmand havde købt en bid af den jydske vestkyst og agtede at opføre nogle sommerhuse til udlejning til tyske sommergæster. Uden nøjere kendskab til tyskerens byggeplaner men alene på grundlag af en national modvilje mod tysk besiddelse af dansk jord – eller måske især sand – rejste nationen sig i protest. Man krævede forbud mod udenlandske ejendomserhvervelser, subsidiært en fredning af det truede område. Nu er der som bekendt taget skridt til en fredning. Holmsland klit, som er det truede område, er så særpræget et landskab, at der kan være god mening i en fredning. Men det er utopi at tænke sig hele den jydske vestkyst fredet. Hvad vil man gøre, hvis tyskeren forsøger at placere sit projekt på en anden del af kysten.

Den tanke, at tyskeren ville opføre en serie kønne huse, smukt indpasset i landskabet, er ikke faldet nogen ind. Det er vel heller ikke sandsynligt, men det burde have været et medvirkende moment ved bedømmelsen af det tyske projekt. Nu blev det alene en nationalpolitisk affære.

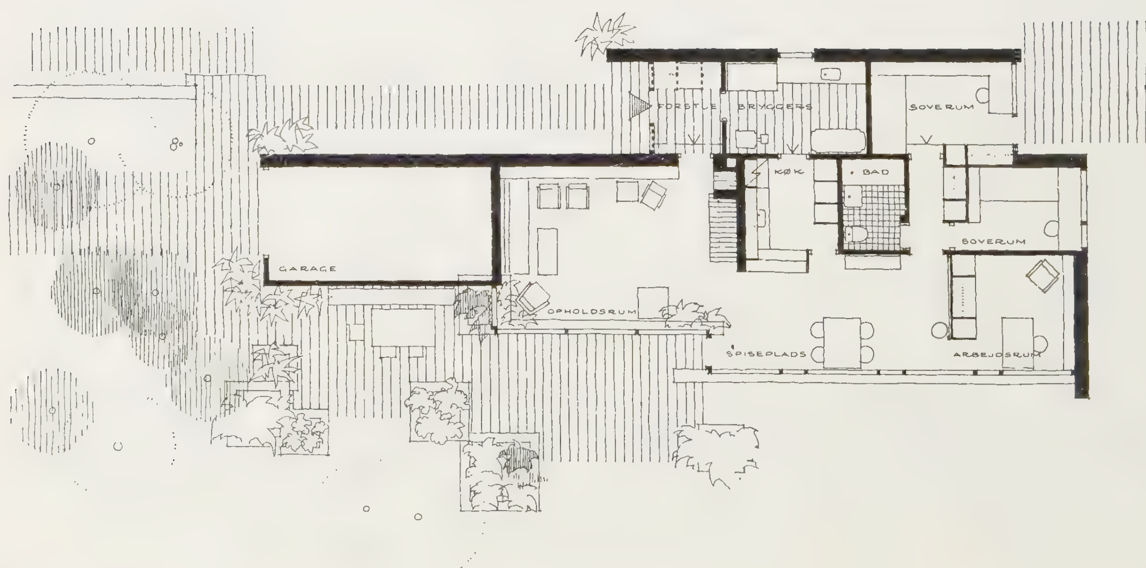
Kunne man dog blot have kanaliseret den megen retfærdige harme til et krav om planlægning af vore kystområders bebyggelse. Hvor megen sympati man end har for fredningsfolkenes arbejde må man dog indrømme, at dette arbejde i hovedsagen er af restriktiv karakter.

Et positivt, skabende arbejde er det eneste, der kan føre til nye og bedre sommerhusområder. Fra arbejdet med villaservitutter ved man, at en udstykningsplan og et sæt standardservitutter ikke vil føre til ideelle tilstande. Men det er trods alt en af vejene, man må gå – bl. a. fordi den er overkommelig. Byplanassistance fås så billigt her i landet, at det ikke vil være urimeligt at pålægge strandkommunerne en pligt til at planlægge sommerhusbebyggelserne. Det kan også ses som en rimelig modydelse for de indtægter, kommunen har af et sommerhuskvarter.

Bygningskulturen har ikke alt for gode kår, men ringest er de, hvor kulturen skal måle sig med naturen. Der er simpelthen grænser for, hvad folk vil ofre af penge og omtanke på et hus, der kun er i brug nogle få af årets 52 uger. Denne kendsgerning lader sig ikke uden videre ændre. Derfor kan det heller ikke hjælpe at stille for prætentiøse krav til sommerhusbebyggelserne. Men et minimum af orden og hensyntagen må forlanges nu, medens der er noget at redde. Som det er for øjeblikket, kan vi ganske vist afvise fremmed invasion af vore kyster med den motivering, at dem kan vi selv hærge – second to none.

Sydfaçaden med stort tagudhæng

Bertel Udsen: Eenfamiliehus på Hegnsvej

Plan 1:200

INGEMANN

Eenfamiliehus på Hegnsvej

Arkitekt: Bertel Udsen, M.A.A.

Huset er bygget til et ældre ægtepar uden hjemmeboende børn og indeholder ud over opholdsarealet 2 soverum og et arbejdsværelse, der kan benyttes til gæsterum.

Der er lagt vægt på at få så megen rumfornemmelse som muligt inden for et forholdsvis begrænset areal; huset er exclusive bryggers 102 m², hvoraf stue og spiseplads udgør de 50.

Grundens beliggenhed øst for vej og ønsket om en fra denne og indgangen skærmet syd- og vestvendt udendørs opholdsplads har betinget garagens placering som en fremskudt vinge, der danner ryg for terrassen.

Forstuen er skudt ud mod nord for klart at orientere indgangen mod vejen. Den giver adgang til opholdsstuen og – via bryggerset – til køkkenet. Soverum og bad er placeret mod øst så langt fra vej og indgang som muligt.

Konstruktion og materialer: 35 cm hulmur med Lecafyld, façader af lyse, gule Bloustrødsten med udkradsede fuger. Alle mure afsluttet i dørhøjde eller under vinduer med rulskifte af klinker i cementmørtel.

Bærende vinduesvægge af 3×5″ hv. falsede stolper tappet i 3×5″ underrem og 6×5″ tagrem. Faste vinduer med Thermopaneruder indsat med teaklister, een oplukkelig teaktræsramme i hvert rum.

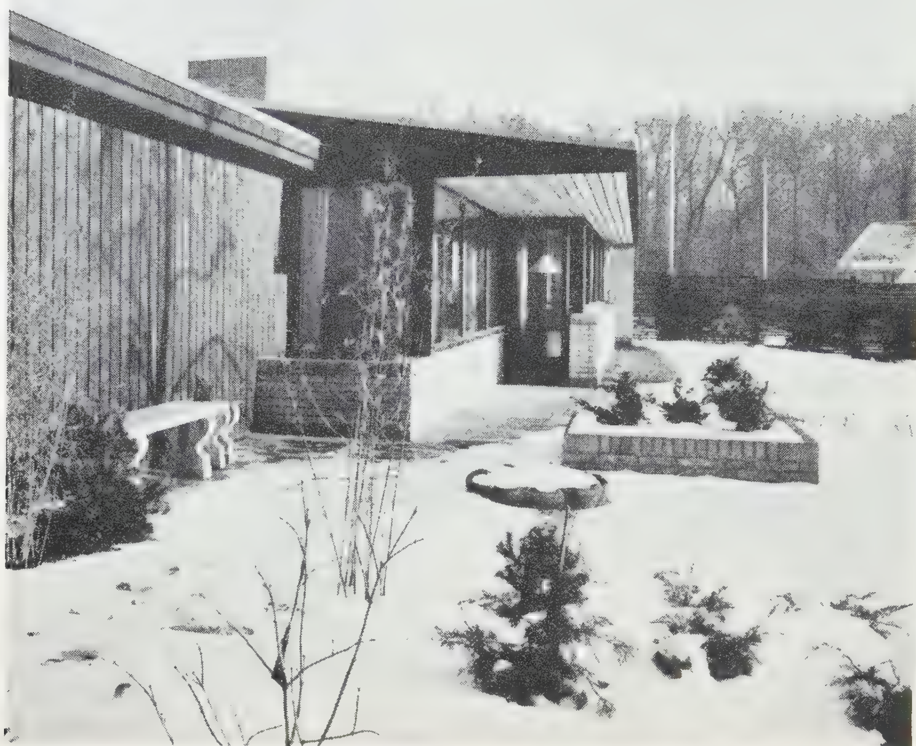
Tag af plankespær, brædder og sort skiferbelagt Tacofalt. Lofter af gipsplader på spredt forskalling og med ubehandlede fyrretræslister over samlinger. 10 cm Rockwool og Alukraft som isolering.

Udvendige bræddebeklædninger og sternbrædder m. m. behandlet med mørkebrun Solignum.

Gulvet består af 30 cm slagger med plasticfolie over og herpå 8 cm beton, hvorpå der er udlagt varmeslanger af polyæthylen-nokathenerør – som er indstøbt i yderligere 8 cm beton. Gulvbelægning i opholdsrum og køkken er colovinyl-plastic-asbest fliser, i forstue og ved pejs brune Hasleklinker og i badeværelse stiftmosaik.

Varmeanlægget, der er projekteret af civilingeniør Johs. Jørgensen, er forsynet med en 1,8 m² Salamander A kedel tilsluttet et halvautomatisk Scano-Term oliefyr med 1250 l indvendig tank. Vandet til varmeslangerne shuntes ned til de ønskede 25–40° C. med en Clorius blandeventil med V-temperator og pumpes rundt med en Golf Silentium Junior med ydeevne 30 l/min. med 0,5 m VS. *B. U.*

Håndværkere: Murermester Helge Frost, Lyngby. Tømrermester Georg Johansen, Vedbæk. Snedkermester Martin Hansen, Vedbæk. Installatør K. A. Christensen, Charlottenlund. Malermester S. A. Svendsen, Nærum. Blikkenslagermester J. A. Pedersen & Søn, Klampenborg. Vand og sanitet og varme J. A. Pedersen & Søn, Klampenborg. Glarmester H. Hansens enke og søn, Holte.

Terrassen ved sydfaçaden. Brædde-væggen er garagens sydvæg

Interiør fra opholdsrummet med direkte forbindelse til spisepladsen. Sydfaçadens vinduesrækker fortsætter ubrudt til arbejdsrummet bag spisepladsen

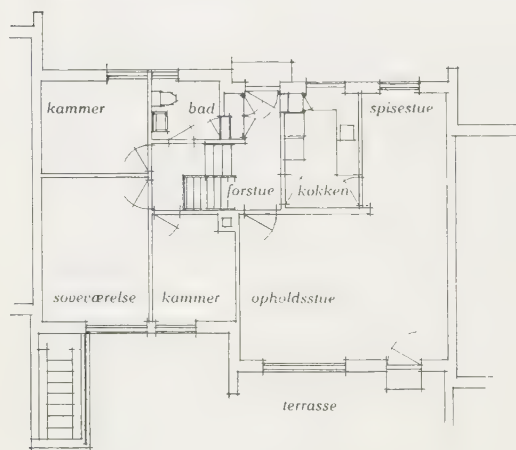
Indgangen set fra vejen. Dørpartiets brædder er anbragt med afstand mellem brædderne og med glas bagved, således at der på denne måde kommer dagslys til forstuen

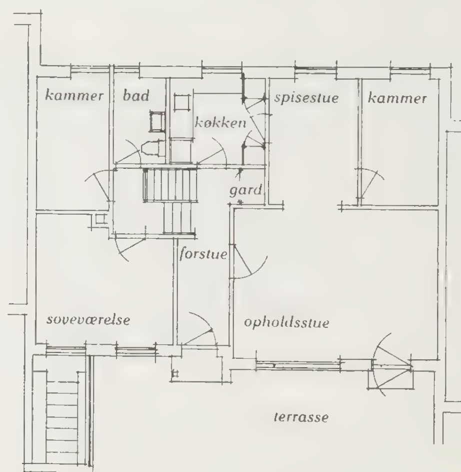
INGEMANN

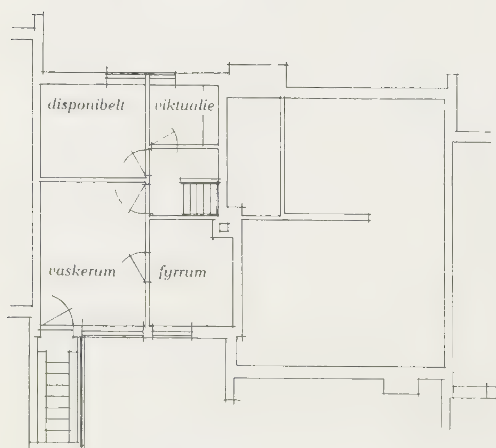
Snit i forstue og opholdsstue med pejs, samt snit i pejs, mål 1:100

Snit i vinduer og dør, mål 1:5

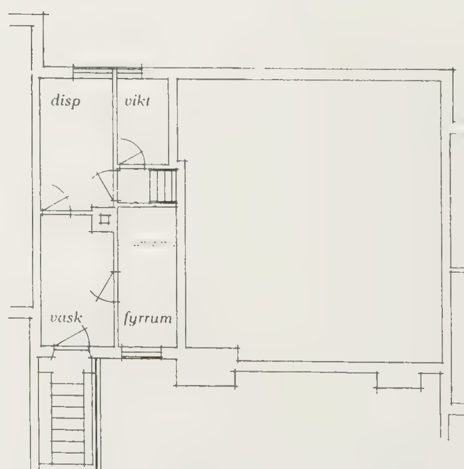
Beliggenhedsplan 1 : 2000

Type A. Stue- og kælderplan 1 : 200

Type Å. Stue- og kælderplan 1 : 200

Sydfaçade mod Øksnebjergvej. Huse af typen Å SCHOU

Rækkehusbebyggelse i Odense

Arkitekter: Herman Rička og Louis Lange, M.A.A.

For Odense Andelsboligforening opførte vi i 1952 48 rækkehuse med 10 garager på en grund beliggende i et af byens bedre kvarterer.

Grunden er trekantet og således beliggende, at den længste side vender imod syd. Det ville derfor have været mest naturligt, hvis man havde opført en randbebyggelse med åbning imod syd, men da grundene i Odense by er meget dyre, må man af hensyn til rentabiliteten bebygge den så tæt som udnyttelsesgraden tillader. Husene er derfor lagt således, at opholdsstuerne vender imod syd. Husene er tillige forskudt således for hinanden, at de alle får en læplads. Derudover er gavlmurene ført ud, således at der dannes en læmur et stykke ud mellem haverne. Af fællesarealer er der kun de ubebyggede trekanter imod Lisemindevej, hvor der er indrettet legepladser for børn. Her i byen er der det særegne, at hver mand ønsker en have. At ønsket er berettiget ses af den vitalitet, hvormed beboerne går til havearbejdet, og resultatet er da også en stor blomsterhave i stedet for kedelige fællesarealer. På nordsiden af husene er der græs iplantet paradistræer.

Husene er opført af gule mursten og tagene er tækkede med gule tegl. Alt udvendigt træværk er malet hvidt.

I hvert hus er der iøvrigt elektrisk komfur eller gaskomfur efter beboernes ønske, elektrisk køleskab, rustfri stålvask, badekar og i det hele taget er husene udført efter lidt højere standard end normalt for boligforeningens vedkommende. Garagerne er placeret således, at de giver en udmærket ind- og udkørsel og samtidig danner en mur for haverne, der derved bliver fuldstændig beskyttede for indsigt. *H. R. & L. L.*

Nordfaçade mod den ensrettede kørevej midt i bebyggelsen. Huse af typen A

På billedet på modstående side ser man i vestlig retning ned mellem de to længste husrækker. Rækken til venstre har indgang på sydsiden, og rækken til højre på nordsiden fra kørevejen

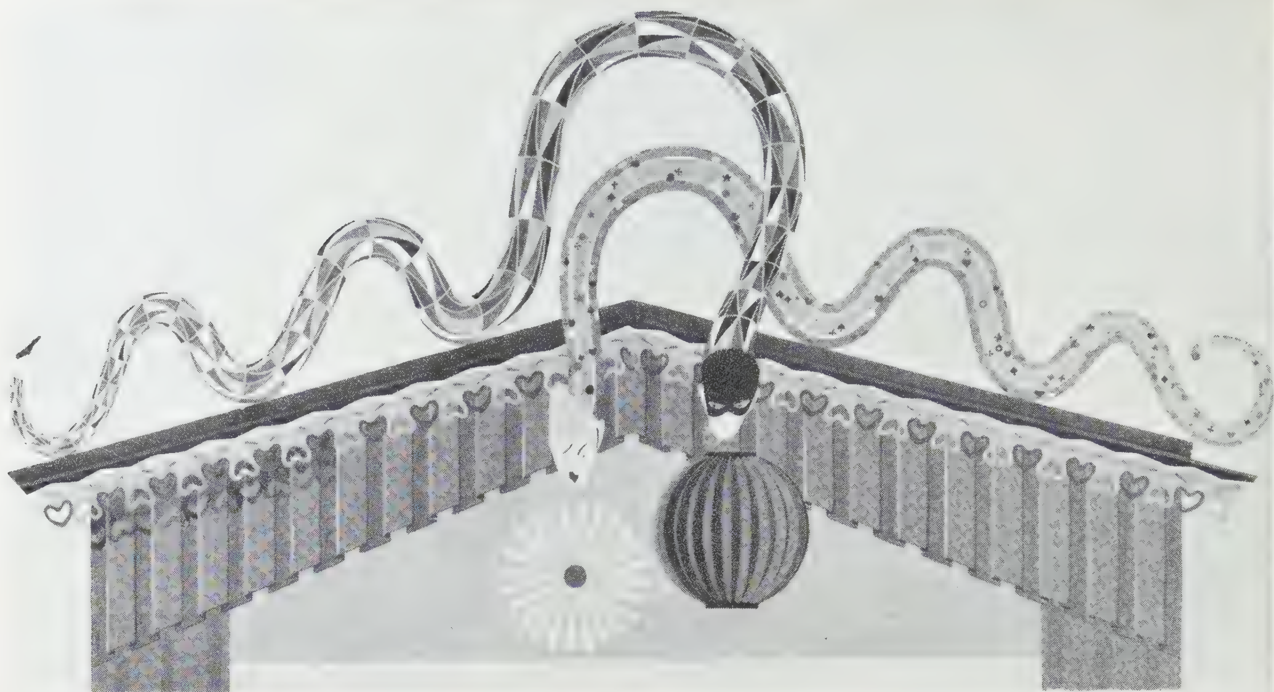
Håndværkere og leverandører

Entreprenør: Hans Jørgensen & Søn, Odense.
Murermestre: M. Rasmussen & A. Christiansen, Odense, Th. Larsen & Søn, Odense, R. M. Rasmussen & Søn, Odense.
Tømrer- og snedkermestre: G. Rudebeck, Odense, S. Guldfeldt Nielsen, Odense.
Glarmester: C. L. Hyllekilde, Odense.
Smedemester: Smed Skjold, Lørup pr. Ringe.
Malermester: H. Lund, Odense.
Blikkenslager: S. Løvendahl Sørensen, Odense.
Vand-, Sanitet og spildevandsledninger: A/S K. T. Knudsen.
Centralvarme: H. Chr. Petersen & Søn, Odense.
El-installatør: Helge Madsen, Odense.
Garageporte: Ohano, Odense.
Anlægsgartner: B. Danielsen.

Hus af typen A med indgang fra havesiden. Længst til højre dør fra opholdsstuen ud til terrassen

Skitse til proscenium til børneteatret på udstillingen Ny Slægt. Originaltegningen er ca. 1,5 meter bred. Den fint gennemarbejdede og farvelagte tegning er karakteristisk for Hans Hansen. Bemærk borten, hvor hjerterne skiftevis danner en grædende og en leende mund

Hans Hansen

Hans Hansen er død kort før sin 59. fødselsdag, og atter synes man at få bekræftet, at de bedste iblandt os ofte ikke når at blive gamle.

Jeg vil gerne mindes ham med nogle ord, men det falder mig svært, for han stod mig så nær, at jeg er bange for, at de skal blive for personlige, og det ville han ikke have brudt sig om.

Vi, der var hans venner – og af dem findes utallige blandt bygherrer, håndværkere og arkitekter i alle samfundslag – vil savne ham dybt, og der vil gå lang tid, før vi fatter, at han helt er borte. At lære Hans at kende var at knytte en kontakt. Man kunne i lang tid ikke se noget til ham, men mødte man ham igen, var kontakten der atter, som den dag man skiltes.

For hans samtidige på Akademiet, hans kammerater fra Kliken, Mafiaen, Kritisk Revy og 3. Decembers dage var han Pipperup. Jeg tror, dette muntre Nom de guerre stammer fra et refræn, han sang ved et af de berømte gåsegilder i 3. December.

Hans lune, hans rappe replik, der kunne være bidsk, altid vittig, men aldrig ond, hans respektløse kamp mod det forlorne og stræben efter nye udtryksformer, gjorde ham til fører for disse unge. Det var den nye tid efter den første verdenskrig, der prægede ham. Han voksede i 20erne og modnedes i 30erne.

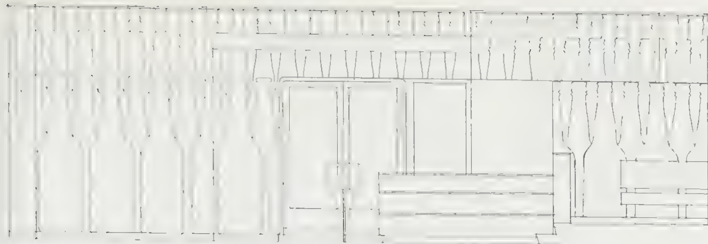
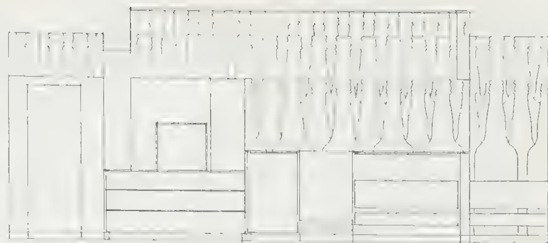
Sorgen over hans død vil afløses af mindet om hans liv og fremkalde smil og latter som dengang. Ved en anden lejlighed vil det måske være værdifuldt at samle nogle af de utallige historier, der stadig lever, de vil være med til at belyse den kampånd, som beherskede de bedste af denne pionertids unge arkitekter.

For de yngre, hans medarbejdere, håndværkere og bygherrer var han slet og ret Hans. Når det var højtideligt Hans Hansen. Det kunne hænde, at en repræsentant i om- eller tiltale kaldte ham arkitekt Hansen, men det lød aldeles forkert.

Højtidelighed led hverken Hans eller hans tegnestue på Vagtelvej af. Der skal nok være nogle, der husker hans spøgefulde indfald med de sorte fodtrin i den grå gulvbelægning i den lange gang fra vindfanget forbi hans egen tegnestue ind i den store. Ved at følge trinene kunne man slet ikke undgå at lukke døren, hvad der osse var hensigten; men vi måtte fjerne dem igen. Det virkede alt for distraherende at høre disse krampagtige chassé, inden en gæst fandt det rigtige fodslag.

Hans' tegnestue på Vagtelvej eksisterede i omkring 20 år. Og sikken en tegnestue. Selvfølgelig kunne skiftende arbejder og skiftende besætninger give et vist præg, men det var Hans' væsen og fantasi, der gav den dens særlige kolorit, som ikke ændredes meget gennem årene. Hans' tegnestue var ikke noget kontor, men et værksted. Væggene prægedes af hans interesser og samlerglæde og hans kærlighed til den abstrakte kunst. Ting blev ikke hængt op for effektens skyld, men for deres egen skyld, fordi Hans af en eller anden grund holdt af dem.

I de senere år, efter at arbejdet med Pantomimeteatret havde vakt hans glødende interesse for den kinesiske kultur, var det kineserierne, der dominerede, uden at helheden derved ændredes. Tingene havde historie og fortalte hver især noget om Hans.

Opstalter af væggene i pølsekroen i BT-centralen. Vægdekorationen var i tre grønne farver

Han var en hyggelig chef, og der var absolut hyggeligst på tegnestuen, når han var hjemme. Hans fabulerende evne kunne godt trække frokostpausen til langt ud på eftermiddagen, til gengæld var der ingen, der drømte om at gå hjem, hvis en opgave særlig brændte på. Det var efter en sådan meget lang arbejdsdag, hvor vi sluttede af med at gå hen at få en bid brød, at Hans, da vi sad ved kaffen, sagde de berømte ord: „Du Bent, syns du ikke osse, at kaffe uden cognac er en modbydelig blanding?"

Mens jeg sidder og skriver disse ord om Hans, dukker den ene lille episode efter den anden op i erindringen. Ting, jeg, da de skete, ikke tillagde større betydning og bare glemte, men som nu ved genkaldelsen viser mangfoldige værdifulde sider af hans væsen. Et lille eksempel på hans evne til at skabe arbejdsglæde fik jeg en dag, da der kom en brolægger ind på tegnestuen, en af dem, der er 2 m på alle leder. Det var, da vi var ved at være færdige med Godthåbsvænget. Han ville vide, hvordan arkitekten ville have stenbroen lagt. Hans havde aldrig tænkt på, at der kunne laves noget særligt med det, men han synes, at manden så så trist ud, så han spurgte, hvad han kunne lave. Brolæggeren, der ikke var vant til det spørgsmål, blev helt forlegen og sagde så: „Man kunne jo for eksempel lave en sommerfugl eller en skildpadde". Noget han sikkert ikke havde lavet siden svendeprøven. De næste 3 dage fløjtede han til arbejdet.

Der var fest over Hans, navnlig når vi puklede allermest. Jeg glemmer sent de sidste dage og navnlig nætter, inden en forumudstilling lukkede op. Hans var med til det sidste, satte farver af, stillede udstillingsmaterialet op, hele tegnestuen var i aktivitet, ingen ville undvære de sidste timers spænding.

Han var det naturlige midtpunkt i et storartet fællesskab.

Dagspressen har nævnt hans større arbejder, men det var ikke mindst i den lettere kunst hans særlige evner kom til deres ret. Han kunne ofre megen tid og skabe udmærket arkitektur, selv til en 14 dages udstilling, se blot ovenstående skitse af prosceniet til et børneteater på udstillingen „Ny Slægt".

Han kunne få noget smukt ud af i sig selv kedsommelige ting. Jeg tænker særligt på udstillingshallen i Morsø jernstøberi. Her havde han på den ene væg skabt en vidunderlig abstrakt komposition af rør, etagebøjninger, vandlåse og messinggulvriste. Tænk Dem en kæmpeklokkeblomst af 2″ rør og cisterneklokker.

I 1954 flyttede han sin tegnestue til Fiolstræde, men de sidste år her var vist knapt så lykkelige. Han var blevet træt, og det pinte ham, at han ikke fysisk kunne holde til det samme arbejdstempo, som tidligere.

Hele sit liv havde han arbejdet og eksperimenteret med farver og farveteorier, deres kemi og anvendelighed i arkitekturen. Det praktiske resultat heraf ser man i hans bygninger. Hans havde samlet sig et meget stort materiale om emnet, som han kendte til bunds, og han drømte om engang at trække sig tilbage for helt at hellige sig dette studium og håbede vist at kunne få nedfældet sine egne tanker og teorier i en ny farvelære. Hans nåede det ikke, og det var synd for ham, men også for alle os andre, der ikke fik del i hans viden om denne vigtige side af vort fag. Havde man blot for lang tid siden haft bud efter ham, han kunne have lært de unge noget. Tænk blot på hans foredrag om farver.

Det var hans natur at spøge med alvorlige ting – måske på grund af en vis blufærdighed eller for at dække over sin store følsomhed.

Det var måske derfor, han sagde, at når han var død, skulle vi bare sætte en lille sten med ordene:

Her ligger Hans
færdig med ham.

P. S. Der var en sten, han holdt særlig meget af. Heerup havde lavet den, en lille trold med et blåt og et rødt øje. Den stod foran tegnestuen på Vagtelvej og kiggede forsorent op på den indtrædende. Hans syntes, den lignede ham selv. Mon ikke den kunne bruges. Hvis den for eksempel blev stillet op med ryggen mod Frederiksberg have og kiggende op på 4. maj kollegiet.

Bent Alstrup

Heerups trold, der stod foran tegnestuen på Vagtelvej

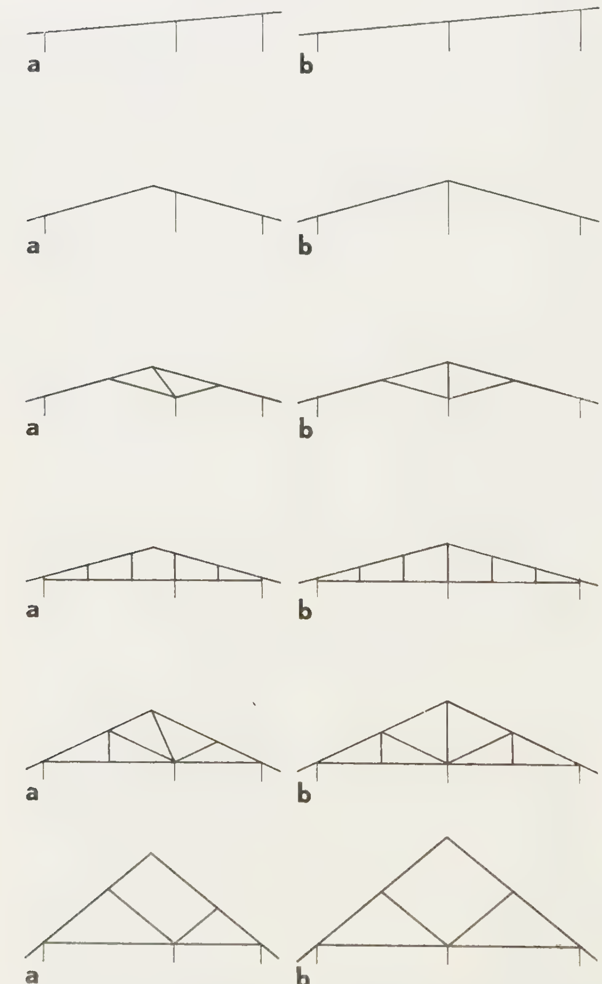
Håndbog i spærfag

TRÆ 2 – mellemunderstøttede spærfag. Udgivet af Træbranchens Oplysningsråd, København 1958. 24 sider A 5. Bogladepris kr. 2,50.

Manuskript udarbejdet af civilingeniørerne Jørgen Bryrup og Marius Johansen. Konstruktionsdetaljer gennemset af arkitekt M.A.A. *Emanuel Johansen. Tilrettelægning, redaktion og tegninger af arkitekterne* M.A.A. *Preben Ankerstjerne, Klaus Blach og Johannes Brixen.*

Med de øgede krav, der fra stats og kommuners side stilles til byggeriet af idag, kompliceres arkitekters og ingeniørers arbejde i et omfang, der intet har med stigende produktivitet at gøre, men nødvendiggør en viden og indsigt indenfor så mange områder, at det primære – det egentlige projekterende arbejde – truer med at blive en funktion sideordnet formularudfyldninger, skrivemaskinearbejde og påklæbning af frimærker. Enhver forenkling og lettelse i projekteringsarbejdet må derfor modtages med en passende velkomst, enten det så drejer sig om instruktive firmaoplysninger eller mere officielt prægede publikationer.

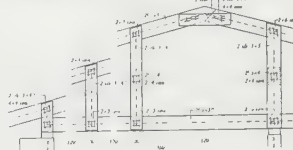
Forsynet med mange officielle stempler, men dog udgivet af den private institution *Træbranchens Oplysningsråd* foreligger nu TRÆ 2, *mellemunderstøttede spærfag*,

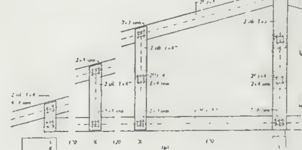

Disse seks spærfag, delt i typerne a og b for spændvidder 3,60 + 2,40 m og 3,60 + 3,60 m, er grundlaget for typiseringen i TRÆ 2

Opslag fra Bogen, der viser den instruktive tilrettelægning. Spærfag 4 er en meget simpel konstruktion, der vil kunne finde anvendelse i næsten alle tilfælde, hvor man ønsker tagdækning med tagpap eller bølgeeternit. Taghældningen er 15°

en publikation til hjælp og opbyggelse på tegnestuerne. Enhver kan vel kun tale ud fra sine egne forudsætninger, men er det mon helt galt at påstå, at et ikke ringe antal af dette lands arkitekter har visse bestemte ideer om, hvordan et spærfag „bør" se ud. Man opererer med en type med lav hældning og en type, der kan teglhænges.

En hel del fordomme er forhåbentlig aflivede med rapport nr. 15 fra Statens Byggeforskningsinstitut: Trægitterspærfag til parcel og rækkehusbyggeri, som bl. a. har stået fadder til denne pjece fra Træbranchens Oplysningsråd. TRÆ 2 må ses på linie med SBI's *anvisninger*, hvori de måske lidt tørre kendsgerninger fra rapporterne iklædes kød og blod til brug i det praktiske liv, og må formodes at kunne gøre det af med de resterende fordomme.

Typehus og typespærfag

Trægitterspærfag er i dag den mest anvendte tagkonstruktion i parcelhuse. I 1958's indtil nu opførte eenfamiliehuse har således de 71 pct. gitterspær. I erkendelse af, at udgiften til tagkonstruktionen i gennemsnit udgør ca. 10 pct. af den samlede håndværkerudgift til et parcel- eller rækkehus, er spærfagene et oplagt område for en typisering, der også vil kunne vise sig at være en værdifuld håndsrækning i det typiseringsarbejde, der udføres af Danske Arkitekters Landsforbunds Typehusudvalg.

TRÆ 2 er en opslagsbog i typespærfag af den mellemunderstøttede slags – de fritbærende får deres egen pjece senere – og den er baseret på de seneste års erfaringer fra det praktiske byggeri. Den indeholder alle nødvendige oplysninger – også dimensioneringstabeller – for *projektering* af træspærfag.

SBI's undersøgelser i 1953 og 1958 af parcelhusbyggeriet har vist, at de opførte huse naturligt grupperer sig omkring ganske få indvendige husdybder, og man har derfor i denne pjece kunnet fastlægge to spændvidder, som alene dækker langt den største del af de i praksis forekommende planløsninger. På grundlag af undersøgelserne – og også med hensyntagen til modulmæssige forhold – har man fundet frem til

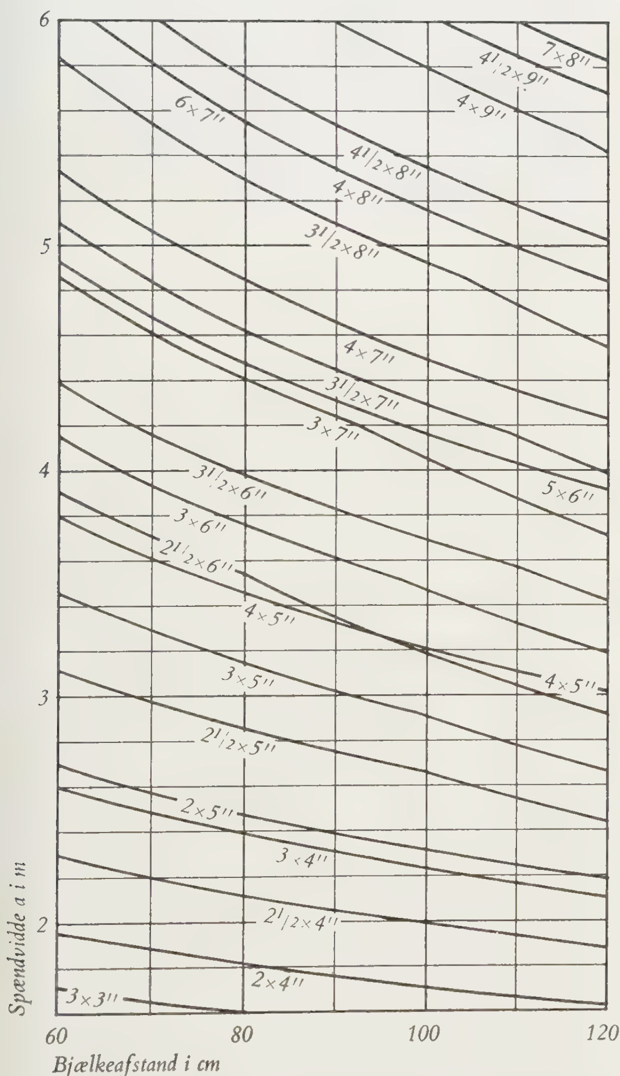
rumdybderne 3,46 og 2,26 m, og for de dertil svarende spændvidder 3,60 + 2,40 m og 3,60 + 3,60 m bringer TRÆ 2 typetegninger for seks udvalgte spærfag.

Hjælp til selvhjælp

Det, der udover hjælpen til den projekterende, giver denne pjece vægt, er at hver typetegning også indeholder alle oplysninger, der er nødvendige ved *fremstilling* af det pågældende spærfag. Efter en systemskitse af typen bringes i en stykliste træ- og sømdimensioner, stykantal, længder og træforbrug pr. spærfag. Denne stykliste kan benyttes direkte ved materialebestilling, og en henvisning på en tegning til et typespærfag i TRÆ 2 vil f. eks. sikre et ensartet tilbudsgrundlag. For selvbyggeren – enten han nu „føres i snor" af en arkitekt eller står helt alene i verden – er stykliste og detaljer i 1:20 simpelthen et fund, der muliggør en nøjagtig bestilling af materialer og sætter ham i stand til at foretage en fagmæssig opsnøring og tildannelse af spærfaget.

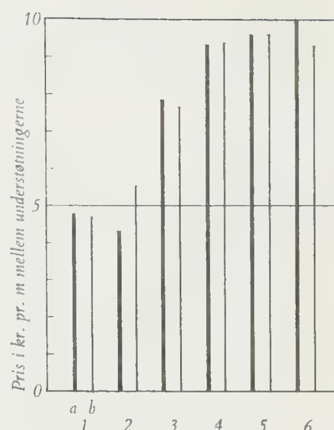
Dimensionering for individualister

Beregningsgrundlaget for typespærfagene er bl. a. en afstand fra midte til midte på 1,0 m. Men det er jo

For spærfagstyperne 1 og 2 er udarbejdet denne dimensioneringstabel, der viser den gunstigste kombination af spændvidde og bjælkeafstand for den under hver kurve angivne dimension

De seks typers indbyrdes prisforhold er for spændvidderne 3,60 + 2,40 m og 3,60 + 3,60 m angivet i dette diagram (Provinspriskuranten og gældende dagspriser pr. november 1954)

ikke givet, at denne afstand går op i den foreliggende længde på et hus, ejheller er det givet, at arkitekt eller bygherre sympatiserer med de to grundlæggende spændvidder. For sådanne bagstræberiske personer indeholder TRÆ 2's sidste del dimensioneringstabeller, der for typerne 1 og 2 – de to simpleste konstruktioner – hyggeligt minder om de kendte bjælkelagstabeller, mens den for de øvrige typer angiver trædimensioner m. v. i spændvidder fra 3,0 til 5,4 m med 30 cm's intervaller – altså en total spændvidde på op til 10,80 m, som gør det muligt også at bruge tabellerne til andet byggeri end netop parcelhuse, f. eks. værksteder og lagerlokaler. Pjecen nævner selv også sommerhuse i denne forbindelse, men mon alligevel ikke sommerhusene kommer parcelhusene nærmere end lagerlokalerne, selv om man måske nok hist og her i sommerlandet kan fristes til at give pjecen ret i sammenstillingen.

En kort, men tilsyneladende fyldestgørende, omtale af arbejdsudførelsen, lidt om træbeskyttelse og en økonomisk sammenligning mellem de seks typespærfag afrunder og afslutter TRÆ 2.

Må de også bruges?

For anvendelse af samme materialer og konstruktioner gælder som velbekendt ofte forskellige bestemmelser på nord- og sydsiden af samme vej, hvis vejen er det usynlige skel mellem to kommuner, hvori nok både menneskene og husene er så nogenlunde af samme slags – men der er altså to bygningskommissioner. Så meget glædeligere er det at vide, at typespærfagene i TRÆ 2 er principielt godkendt af Stadsbygmesterens Direktorat i København, anbefales til godkendelse af Bygningsinspektørforeningen og kan forvente en snarlig velvillig behandling – sammen med TRÆ 3, de fritbærende – i Bygningskommissionernes Fællesudvalg i Københavns Amt. Det skulle således i en ikke fjern fremtid være muligt i et byggeandragende blot at skrive: „Spærfag som type 4 a i TRÆ 2".

Træbranchens Oplysningsråd har selvfølgelig til opgave at „sælge" træ, og denne pjece udsendes ikke for arkitekters og ingeniørers blå øjnes skyld. Men netop på denne baggrund må publikationens saglighed og redelighed, der gennem typiseringen tilsigter en rationalisering og dermed billiggørelse af træspærfag anerkendes.

Freiesleben

En gård i Adelgaden

Hans Henrik Engqvist: En gård i Adelgaden. J. H. Schultz' Publikation for 1958. 300 Exemplarer stillet til rådighed for boghandelen.

Med bekymring ser man på de alvorlige indgreb i det gamle København indenfor voldene. Uanset hvor værdifuld arkitektur de nye huse måtte være, har de dog egenskaber, som man må se på med uro: de er for store til den gamle bys proportioner og de giver os kontorer i stedet for menneskeboliger, hvilket for byen som levende organisme er stene for brød.

En gang søgte man i nybygningernes udformning en tillempning til det overleverede: C. Olesen's pakhus i Gl. Strand, Danske Lloyd's Hjørnebygning Ved Stranden–Holmens Kanal, men alene proportionerne røber dem. Senere blev man selvstændigere og byggede Overformynderiet, der er et værdifuldt hus, men det tog livet af mange småhuse med menneskeboliger og af 4 gader. Det nye hus for Haand i Haand vil – uanset dets kvaliteter – fortsætte forsteningen af dette gamle boligkvarter.

Selvfølgelig kan vi ikke bevare Frederik den sjettes gamle, grå København intakt, livet går sin gang, og en skønne dag bor vi i en by, der er sundere, lysere og varmere end den gamle var, men som er uden særpræg og mere egnet for gennemrejsende bilister end for fodgængere.

De gamle dominanter, kirkerne, Børsen og Rundetårn bliver små, indeklemte kuriositeter.

Disse tanker melder sig under læsningen af Hans Henrik Engqvist's seneste bog „En Gaard i Adelgaden". Vi har før læst bøger af Engqvist om Københavns gamle huse, og med større glæde, fordi husene var blevet istandsat og bevaret. Denne gang skildrer han et hus, der nu uigenkaldeligt er væk. Lad os hente den trøst, der ligger i den kendsgerning, at hans undersøgelser har kunnet være endnu grundigere end i de foregående tilfælde, her hvor huset blev revet ned og lag for lag, sten for sten har måttet give sine hemmeligheder fra sig til den, der forstod at læse dem.

Rutinemæssigt målte og fotograferede man før nedrivningen den gamle gård Adelgade 77 såvel som de øvrige, gamle huse i saneringskvarteret, men hurtigt blev man klar over, at her var en grundigere undersøgelse påkrævet. Disse undersøgelser har dels givet stoffet til den her omtalte bog og dels det forstemmende resultat, at den gamle gård burde have været bevaret for efterslægten. Men da var det for sent, og nu er gården væk.

I omvendt rækkefølge afsløres bygningens historie: lag efter lag af tapeter dækkede de malede lærredsvægge, derunder paneler, der igen giver de ældste kalkdekorationer tilbage til lyset for en kort stund. 250 års skiftende moder kommer for en dag inden det hele læsses på vogne og køres bort.

Sagligt og klart lader Engqvist billederne rulle den rigtige vej og fortæller bygningens historie fra opførelsen i 1704 gennem de første 100 år af husets levetid, hvorefter Erik Morthorst fortsætter gennem det nittende århundrede og frem til 1954 da øxen faldt.

Bogen er illustreret med instruktive opmålinger og mange fotografier, hvoraf en del i farver. Klicheerne er fint arbejde fra Bernhard Middelboe's Reproduktionsanstalt. Bind og smudsomslag gengiver et udsnit af Gedde's eleverede kort fra 1760. Det er svagt på omslaget, men dog af nogen virkning, på bindet er det så farveløst, at det har mistet sin mening. P. K.

Arkitekturen i vekslende belysning

S. Giedion: Architecture – you and me. Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1958. 221 sider, ill. Pris 11,00.

Giedion er en livfuld arkitekturskribent. Han kender personligt de fleste af vor tids store, progressive kunstnere, både på billedkunstens og arkitekturens område. Hans artikler føles derfor ofte som inspirerede af møder i kliken. Der er noget fortroligt i hans form, der appellerer til læsernes nysgerrighed.

I den foreliggende bog har Giedion samlet forelæsninger og artikler fra den sidste snes år. Til mange af de ældre bidrag har han en aktuel kommentar, der gør stoffet nærværende.

Bogen indledes med nogle afsnit om *den dominerende smag*. De følges af den diskussion om en ny monumentalisme, som Giedion temmelig dristigt startede i slutningen af anden verdenskrig endnu inden monumentalismens højborg, Tyskland, var ruineret.

3. del handler om samarbejde mellem kunstarterne. Giedion søger at påvise, at arkitekturen ikke kan trives uden et sådant samarbejde. Man bliver ikke overbevist.

Der er et afsnit om arkitekturens udvikling og et om fornyelsen af vore byer.

I det sidste afsnit omtaler Giedion nogle af de

seneste arkitekturseværdigheder i kritisk belysning. Her optræder Utzons Sydney opera i selskab med Le Corbusier's kirke i Ronchamp og Stubbins kongreshal i Berlin. Giedion er fuld af lovord om operahuset, men kan ikke begribe, at dets skaber kommer fra et land, der er dækket af en delikat tåge af klassicisme.

Det er et underholdende møde med kosmopoliten Giedion og hans klike. *s*

Det begivenhedsrige grænseland

Rudolf Pfister: Zwischen Haus und Garten. Callwey, München, 1958.
140 sider, ca. 300 illustrationer. Pris DM 28,–, indbundet.

Overgangen mellem hus og have udgør en zone, der i særlig grad appellerer til fantasien. Spillet mellem ude og inde indbyder til iscenesættelse.

Selvfølgelig kan man nøjes med at trække græsplænen ind til havedøren. Det bløde græstæppe danner under gunstige forhold en fortræffelig hvileplads. Men netop ved huset er sliddet hårdt. Man må altså ha' en slidstærk belægning. Der skal være skygge på varme dage, læ på blæsende og en afskærmning, der sikrer intimiteten. Så har vi spillet gående – et dejligt spil, hvor alle kan være med.

Rudolf Pfister har i sin bog samlet et stort og broget billedmateriale, der belyser nogle af de utallige muligheder for en rig udformning af overgangen mellem hus og have. Eksemplerne er ikke valgt ud fra en smagfuld vurdering af de arkitektoniske kvaliteter. Der er mange eksempler på spontane løsninger. Bogen er derved blevet dejlig uhøjtidelig og lige inspirerende for amatører og den professionelle. *e.*

Teatre og koncertsale

Roberto Aloi: Archittetture per lo Spettacolo, Milano 1958, ca. 500 sider. Ill.

Arkitekturbøger kan groft deles i to grupper: Billedbøger og håndbøger. De første skal kunne give inspiration, emnet skal behandles ud fra arkitektoniske synspunkter, til gengæld må det vælges frit i hele det vældige område, som er arkitekturens.

Den anden gruppe kræver derimod, at emnet er af tilpas almen interesse for bygningskunstens aktive og passive dyrkere, emnet skal behandles udtømmende og der må ikke tages for ensidige æstetiske standpunkter på bekostning af det saglige. – Naturligvis er dette en uhyre grov skematisering, og andre og mere subtile opdelinger kan foretages; men til bedømmelse af en bog som den foreliggende er skemaet nu ganske velegnet.

En bog om teatre, biografer og koncertsale. Emnet er ret snævert, hvor mange blandt arkitekterne vil i deres arbejde komme ud for sådanne opgaver især i dag med den vidtdrevne specialisering? Altså kan det næppe egne sig til rent håndbogsagtig behandling. Skal det have interesse i videre kredse, må der anlægges en arkitektonisk linie, som uddrager konsekvenser med sigte udover emnets rammer. Bogen tilfredsstiller ikke disse krav. Stoffet er vel overvejende behandlet håndbogsagtigt, men for usystematisk og uoverskueligt. Stofmængden er overvældende, men ikke sigtet, snarere hobet op.

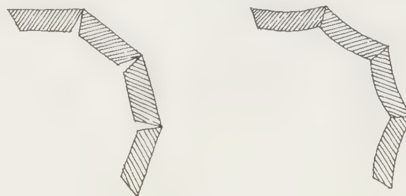
Bogen indledes med en velillustreret historisk oversigt, og derefter følger i en forvirring friluftsteatre, teaterbygninger, biografer, (bl. a. Scala, Århus), et par operahuse, radiohuse (bl. a. Københavns), kulturcentre (bl. a. Ålborghallen), nogle auditorier. De tre parenteser er de eneste danske eksempler.

Det ville have lettet overskueligheden om der havde været foretaget en eller anden gruppedeling, men det kører bare løs side op og ned. Blandt de ting der savnes er først og fremmest F. N. bygningens store sal, som afgjort hører hjemme i en sådan samling, blandt det som særlig trænger sig pa i bevidstheden er især de mexikanske eksempler, en vidunderlig biografbygning (s. 36) for det ydres blanding af rene kubiske former og storslået udsmykning, og en anden mexikansk biograf (s. 453) for det enkle mørke interiør, blandt det øvrige findes ikke megen skønhed, men nok elegance, raffinement og modernitet.

Jens Mollerup

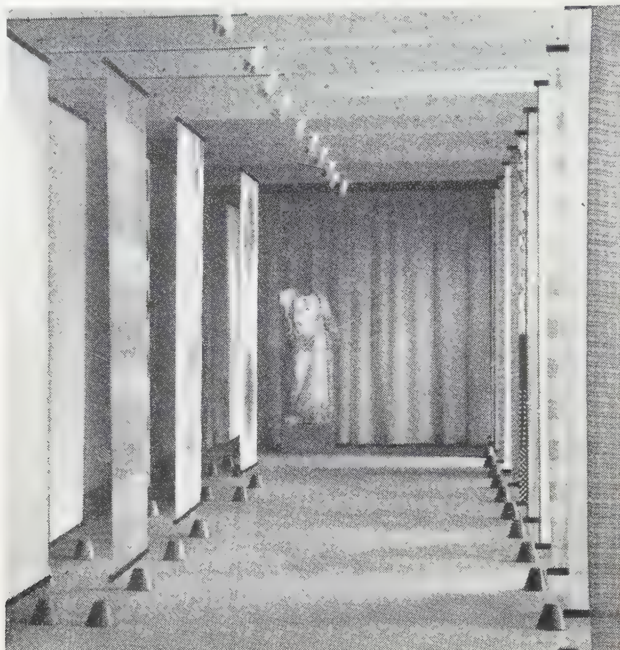
Tanker om søjler

Det er kendt at det doriske tempel har sit forbillede i det ældre trætempel, dråbeplader, triglyffer, kannelurer o.s.v. er trædetaljer. Søjlens splitcanekonstruktion (kendt fra fiskestænger) kan skyldes mangel på stort tømmer af brugbar kvalitet, men det kan også tænkes at man derved har søgt at undgå revnedannelse. Har man brugt små stammer til plankerne er det naturligt at plankerne kommer til at spidse opad. Derved får søjlen sin spidse form. For yderligere at sikre sig mod revnedannelse har man høvlet plankens kanter parallelle forneden. Idet man derefter spænder disse planker (som regel 20) sammen foroven (man ser endnu ringen i stensøjlerne) og forneden blir alle plankerne sat i spænd (som stavene i en tønde) og de holder sig i stilling uden nogen form for samlende element. Stavene er på kanterne skåret sammen i gering og antagelig endda temmelig underskårne så man helt drager fordel af deres spænding, sådan:

Plankerne vil på grund af deres form og spændingen være tilbøjelig til at blive hule og derved antage form af kannelurer.

I sten er denne form meningsløs, hvorfor man lavede de senere søjler uden entasis eller i hvert fald med en entasis der var mindre. ***bo jørgensen***

Danske tekstiler i Amerika – i København

I 1957 udstillede den danske tekstilindustri – efter indbydelse fra De Young Memorial Museum – et udvalg af moderne boligtekstiler i San Fransisco. Udstillingen, der var omtalt i *Arkitekten* nr. 4/1958, fik en vældig succes.

Selvfølgelig må det interessere et dansk publikum at se, hvad det er der vækker opmærksomhed i udlandet. Denne nysgerrighed imødekom Tekstilfabrikantforeningen med en udstilling i Kunstindustrimuseet af de samme industritekstiler, som vistes i U.S.A.

Erik Herløv havde tilrettelagt udstillingen. Han havde valgt at gøre det ganske enkelt uden nogen form for udstillingstrick. De kraftigere stoffer var ophængt langs væggen. Lettere stoffer var ophængt frit, delvis gennemlyst, så den fine vævestruktur blev fremhævet.

Danske tekstilers fine renommé er af ny dato. Men det er ikke opnået ved chokerende modernistiske virkninger. De skrækkelige, såkaldte abstrakte mønstre, der er karakteristisk for mange udenlandske tekstiler, har jo aldrig rigtig vundet indpas i den danske produktion.

På Tekstilfabrikantforeningens udstilling er det selvfølgelig et kræsent udvalg – men det er dog et temmelig stort udvalg – og der findes ihvertfald ingen af disse banaliteter. Forbavsende mange tekstiler er meget traditionelle ofte udviklet af de håndvævede mønstre, der i mange år har ført en temmelig upåagtet tilværelse. Til denne gruppe hører især stoffer af Lis Ahlmann/Børge Mogensen, Kirsten og John Becker og Vibeke Klint.

Blandt de tekstiler, hvor vævestrukturen bærer den dekorative virkning, er det især Paula Trock's stoffer, der gør sig bemærket.

En hørdug, tegnet af John Becker og vævet af Georg Jensen, Kolding, gav løfte om en ny æra for danske hørduge.

Stærke farver var i hovedsagen repræsenteret i ensfarvede stoffer og ikke helt overbevisende. På dette område trænger danske tekstiler til en videreudvikling, hvis det ikke skal stagnere i smagfuldt gråt og drap. Et par ternede bomuldsstoffer repræsenterede en god begyndelse. Tekstilindustriens positive interesse for samarbejdet med tekstiltegnere og arkitekter skal nu nok hindre stagnation.

En foto-konkurrence

Tidsskrifterne *Camera* og *International Asbestos-Cement Review*, d· udgives og trykkes i Schweiz, har udskrevet en foto-konkur rence. Arkitekter, fotografer og andre interesserede indbydes ti at indsende fotografier af høj kvalitet af nye bygninger, i hvilk der er anvendt asbest-cement (Eternit). Man lægger vægt på at motivet både er god arkitektur og tydeligt viser anvendelse af asbestcement.

Dommerkomiteen består af 3 internationalt kendte fotografer Karel Blazer, Amsterdam, Hans Finsler, Zürich, Franz Hubmann Wien, og 3 arkitekter: Vittorio Gregotti, Milano, F. M. Cad bury-Brown, London, Günther Wilhelm, Stuttgart, samt M Ro Martinez, Paris, der er radaktør af Camera og leder a Venedigs foto-biennale.

Præmierne udgør tilsammen 13.000 schw. frcs. (ca. 21.000 d kr.), 1. præmie er en Swissair-billet Zürich–New York retur.

Program for konkurrencen, der begynder i august i år og ende i slutningen af marts næste år, kan gratis rekvireres fra *Camera* C. J. Bucher Publishers Ltd., Lucerne, Schweiz.

Knud Lundberg om en hovedstadsordning

Knud Lundberg er flyttet til Gentofte og har derfor måttet for lade Frederiksberg kommunalbestyrelse. Ifølge et referat i Ber lingske Tidende af hans afskedstale, kom han med disse over bevisende betragtninger:

Men det er oppositionens fornemste opgave at irritere, og jeg vil slutt med at sige, at der er noget pinende galt ved ledelsen af denne by. Je tænker her på Stor-København, som er en samling større og mindre provins byer, der ligger i kamp om skatteyderne. Det er en fejl, at Københav ikke er én stor by. Der er ikke ét projekt, vi er enige om at få forelagt fordi de forskellige kommuner lever i det mest ineffektive anarki.

Jeg ønsker ikke sammenslutning. Det lokale selvstyre er vigtigt, men storbyen må ha' et råd, der kan tage beslutning om det, der ligger u over det lokale.

Her på falderebet må det være mig tilladt at sige, at de forhold, v har levet i siden århundredets begyndelse, vil vare århundredet ud, hvi vi ikke får en fornuftig egnsplanlægning af det område, vi kalder hoved staden.

Man skal dog ikke stille for store forventninger til argumen ternes oberbevisende kraft. Det ser man af borgmester Stæh Johansens replik:

– Det er jo store problemer! Men græsset vokser ikke altid lige hurtigt og Rom blev ikke bygget på én dag.

Boligbyggeriet juni 1958

Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Maj 1957	Juni 1957	Maj 1958	Juni 1958
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	1 218	1 043	1 281	644
Byggetilladelse ved månedens slutning	3 406	3 116	4 007	3 627
Påbegyndt i løbet af måneden	1 298	1 309	1 410	892
Fuldført i løbet af måneden	959	1 074	569	756
Under udførelse ved månedens slutning	14 999	15 228	12 051	12 163
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkommuner				
Under udførelse ved månedens slutning	22 800	23 000	19 400	20 200

Armaturerne må være af rustfrit materiale, således at de ikke angribes ved tilisning og optøning. I praksis foregår optøning af armaturerne hver gang de tændes. De må, som nævnt, være lufttætte og også tryktætte og holde mest muligt på varmen. De må have mindst mulig overflade. Det er derfor en stor fordel at benytte flere korte lysrør fremfor eet langt.

Tænding og drift

Det er ikke længere nogen teknisk vanskelighed at etablere lysrørbelysning selv ved meget lave temperaturer. De her anvendte 40 W 60 cm lysstofrør er af standardudførelse, som også i lav rumtemperatur giver fuld levetid, nemlig 7.500 h i gennemsnit.

Selv om det ikke har været prøvet i praksis, er det sikkert muligt at bruge lysstofrør ved endnu lavere temperaturer end ÷25 à ÷30° C, hvis de forsynes med specielle koblinger, som omfatter jordforbindelse og indkobling af kondensatorer i serie med reaktorspolen.

Fremtiden vil give nye, store muligheder i form af højt belastede lysrør. Man kan i dag fremstille 100 W lysrør, som har samme størrelse som et almindeligt 40 W 120 cm rør, og et 200 W rør på størrelse med et almindeligt 80 W rør, og dette blev tidligere anset for fysisk umuligt. Dermed kan også store enheder komme ind i billedet. Et 100 W 120 cm lysrør vil give 6.000 lm, og 200 W røret kommer op på 13.000 lm (særlige lysstofrør med forstærkede elektroder). *SBI-TT*

Gulvbelægning af hård træfiberplade

Det er kendt, at hårde træfiberplader gennem flere år har fundet anvendelse som underlag for f. eks. linoleum, gummi- og plasticbelægninger, og også som underlag for parketstave. Mindre kendt er det, at den hårde plade nu også i USA bruges som den endelige gulvbelægning, der på grund af forbedret fremstillingsteknik kombineret med nye behandlingsmåder, sætter materialet i stand til at tåle det stærke slid.

Den almindelige hårde plade vil kunne stå for slidDet i et almindeligt hus, men til brug hvor der kan være tale om fugtighed i forbindelse med stor trafik, findes der nu plader, der er særlig oliebehandlede.

Før lægningen skal pladerne – der som gulvbelægning anvendes i størrelser som kork- og vinylplader – „akklimatiseres“, med mindre lægningen sker i et lokale, hvor centralvarme er i gang, eller hvor der vil blive tale om opvarmede gulve. Dette foregår ved, at pladerne skrubbes med koldt vand på bagsiden, for at de kan udvide sig maximalt, hvorefter de henstilles til udtørring i 24–28 timer inden lægningen kan ske.

Som ved andre gulvbelægninger må der foretages en afretning af underlaget, og træfiberpladerne sømmes med stålstifter på trægulv og klæbes på betongulv. Efter lægningen foretages en behandling med special-grunder, der lukker overfladen, hvorefter gulvet kan behandles på sædvanlig måde med bonevoks. *SBI-TT*

Hyg med TRÆ · byg med TRÆ

Alle gode gange er TRÆ

TRÆBRANCHENS OPLYSNINGSRÅD

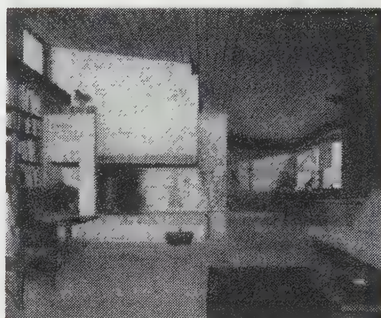
Arkitekt Erik Chr. Sørensen

Fra ARKITEKTENS FORLAG

**CONTEMPORARY
DANISH
ARCHITECTURE**

redigeret af Finn Monies og Bent Rogind, med indledende tekst af Esbjørn Hjort. Oversigt over alt væsentlig i moderne dansk bygningskunst fra de sidste 10 år. Materialet stammer hovedsagelig fra den lige igangsatte vandreudstilling, som Danske Arkitekters Landsforbund har sendt til USA. Stort billedstof. Teksten er udelukkende på engelsk. Pris 32,00 kr.

DANSK FORM

Arkitektens Forlag har udsendt en publikation med 13 af de eenfamiliehuse, der har været gengivet i *Arkitektur* i løbet af det sidste årstid. Desuden bringes der eksempler på danske møbler og kunsthåndværk. En del af interiørerne er gengivet i 4-farvetryk. Billedteksterne er på dansk og engelsk.

Bogen er i format A4, 76 sider og indbundet i stift karton. Pris 18,00 kr.

En af de mange virksomheder der valgte

- det bedste anlæg
- den bedste installation
- den bedste service

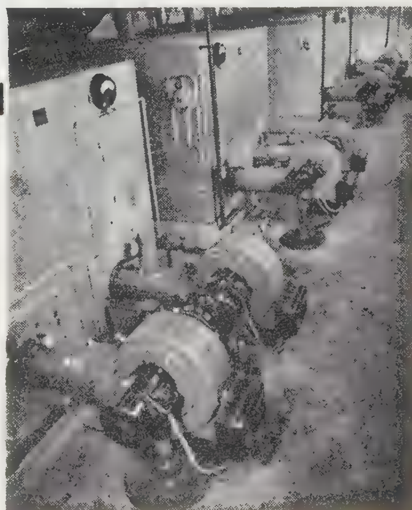

Amager Industrigård, Lergravsvej, København S. Rådgivende ingeniør: Rüttgers & Ormstrup, Nikolaj Plads 5, København K.

8 stk. Esso emulsionsoliefyr, type E-6, monteret på 2 stk. 52 m^2 K.S. kedler og 2 stk. 58,5 m^2 K.S. kedler. Opvarmet areal 15.000 m^2.

ESSO's Gilbarco afdeling står til rådighed med alle oplysninger.

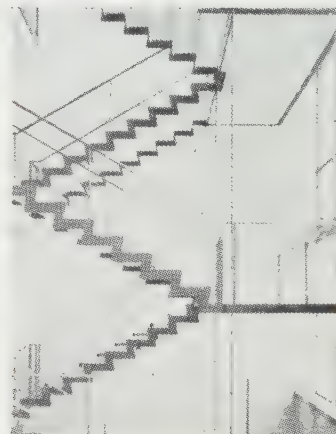

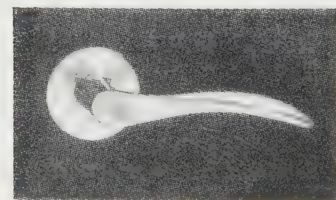
GILBARCO OLIEFYR

Ny udgave af bogen om Arne Jacobsen

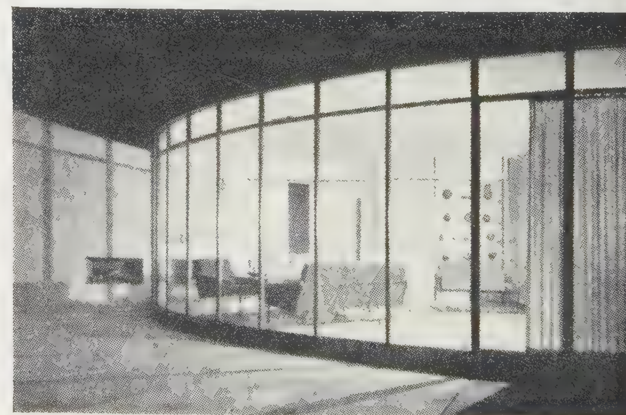
Indholdet i denne ny udgave af bogen om Arne Jacobsen er udvidet med mange eksempler på arkitektens seneste arbejder, således at bogen nu er ført a jour og giver et godt overblik over Arne Jacobsens virksomhed fra 1928 til i dag.
Bogen om Arne Jacobsen er redigeret af arkitekt Johan Pedersen og udsendt af Arkitektens Forlag.
Bogen er nu på 119 sider og koster indbundet kr. 32,–.

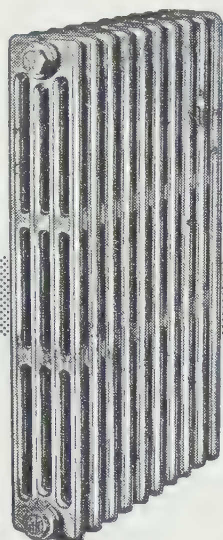

fabrik i Ålborg

trappe i Rødovre rådhus

dørgreb

hus på Sjællands Odde

DEN
UFORGÆNGELIGE
RIO
STØBEJERNS
RADIATOR

HVOR DER LÆGGES VÆGT PÅ KVALITET, BRUGER MAN I DAG DEN UFORGÆNGELIGE RIO STØBEJERNSRADIATOR MED DE ELEGANTE, RENE LINIER OG DEN STORE VARMEYDELSE. RIO RADIATOREN ER FREMSTILLET AF STØBEJERN, ET MATERIALE, DER HAR DEN STØRSTE MODSTANDSEVNE OVERFOR RUSTANGREB. RIO RADIATOREN TÆRES DERFOR IKKE OG HAR PRAKTISK TALT UBEGRÆNSET LEVETID

AKTIESELSKABET RIBE JERNSTØBERI

Hold Træet sundt med

MOD SVAMP, RAADDENSKAB OG HUSBUKKE

Godkendt af Boligministeriet til Brug i Statslaanshuse og af Elektricitetsraadet til Imprægnering af Ledningsmaster

Forhandles overalt af Trælast- og Bygningsmaterialeforretninger

A. RINDOM

KAMPMANNSGADE 2 · KØBENHAVN V · MINERVA *2222

VIKING COLOR
akvarelblyanten
til kunstneriske og tekniske tegninger, kolorering af fotografier m. m.

VIKING

RJM **C.C. DANMARK**

Skyllecisterner

de støjsvage cisterner

RINGSTED JERNSTØBERI & MASKINFABRIK
AKTIESELSKAB
Repræsentant: Grosserer Aage Bredahl, Poul Ankersgade 2 København K. Telf. Central 1658

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 23. august

L'architecture d'aujourd'hui, nr. 78, juni 58

Bruxelles: Baltus & Van Goethem om planen, Frei Otto om form, teknik og menneskeligt byggeri, Rene Sarger om konstruktionens plastiske værdi. Illustreret beskrivelse af 21 pavilloner. – 34 eenfamiliehuse fra forskellige lande (Jørn Utzon: Hus ved Furesøen), ferieboligprojekt, celleformet præfabrikeret plastichus-projekt, beboelser i universitetsby i New Jersey, funktionærboliger i fransk landsby. – Bank i Los Angelos, arkitekt Craig Elwood. – Senatsbygning i Teheran, arkitekter Foroughi og Ghiai.

L'architettura, nr. 34 august 58

Eenfamiliehuse og etagebyggeri i Italien. – Stormagasin i Udine. – Utraditionelt katolsk kirkebyggeri i Italien, 2 nye kirker, en genopbygning. Kontorbygning og eenfamiliehus i Sydney. – En boligbebyggelse for INA Casa i Galatina. – Roberto Pane, artikel om nutidens italienske arkitekturkultur. – Arbejder i Wien af Otto Wagner. – Kirken i Barletta (syditalien) (1157). – Japansk betonbyggeri, forsamlingsbygning i Shizuoka af Kenzo Tange og medarbejdere.

Baukunst und Werkform 7/58

„Om forudfattede meninger og formler". Tale holdt af Walter Gropius i Harvard Club, Boston i anledning af hans 75 års fødselsdag. – Hæftets hovedemne: skolebyggeri. 6 eksempler på tysk skolebyggeri. – Byplan og Byplankunst, en artikel af Richard Döcker (fortsat fra nr. 6/58).

Baukunst und Werkform 8/58

„Une Architecture Autre", en ny tråd i den arkitektoniske udvikling. Artikel af Udo Kultermann om de nye strømninger i arkitekturen, illustreret med eksempler på stærkt personligt formede projekter (Antonio Gaudi, Fr. Ll. Wright, Jørn Utzon's Sidney-projekt m. fl.). – Konkurrencen om Berlins genopbygning. Dommerkomiteens bemærkninger og illustrationer af præmieprojekterne.

Bauwelt 27/58

UIA kongres i Moskva: Byggeri i dag og i går i Sovjet, ved Gerhard Heid. – Bybygning mellem vest og øst, en kulturpolitisk redegørelse, ved Ilse Balg. – Noter.

Bauwelt 28/58

2 artikler om lydisolering i beboelseshuse. – Højhuse i Stuttgart (Façadeelementer), ark. O. Jäger og W. Müller. – Håndværksmesse i München, illustrationer af forskellige udstillingsgenstande. – Noter.

Bauwelt 30/58

Statistik over byggevirksomhed (lejlighedsstørrelser og rummeteromkostninger). – Projekter og dommerkomitébemærkninger til konkurrence om Kieler-Schlossområdet. – Hængende huse, en artikel af Heinz Rasch. – Kontroltårn ved Falsterbokanalen. – Udveksling af polske og tyske studenter.

Bauwelt 32/58

Ferdinand Kramer: Tale til naturvidenskabsmænd i anledning af nyt Institut for pharmaci i Frankfurt. Projekt og illustrationer af instituttet. – Betonreparationer. – Indlæg i diskussion om varmeanlæg i højhuse: Eet- eller torørssystem?

Bauwelt 33/58

Betonkongres i Berlin: Vandtårn i Örebro, Sverige (Vattenbyggnadsbyrån, Stockholm) Basilika i Lourdes, arkitekter P. Vago, A Le Donne og P. Pinsard. – Genopbygning af Potsdam by og slot, artikel af Friedrich Mielke, Berlin.

Bonytt 3/58

Hermann Bongard, en artikel af Stenstadsvold, ill. med brugskunst tegnet af Bongard. – To svenske profiler, artikel af Arne E. Holm om Edna Martin og Sigurd Persson (brugskunst). – Moderne i gammel park, eenfamiliehus af P. A. M. Melbye. – Odd Brochmann: Om Personlighet. Tidsånd og mode. – Interview med Anne Marie Jørgensen Ødegaard „Med glæde til arbejdet". – Fr. Tidemand Johannessens Intarsiaarbejder (industriel trædekorationskunst). – H. Sommerschild: Sommerhus. – Liv Schjødt: Nye veje i finsk brugskunst.

Bonytt 7/8/58

Arne Remlov: Møbler for oss og andre. Indtryk fra udstillingerne i Helsingfors og Fredericia. – Hvad med møbelkunsten i møbeleksportens eventyr? artikel af Bent Salicath. – Projekter til eenfamiliehus-bebyggelse ved Bærum, arkitekter Alex Christiansen og Nis Alm. Rostad. In- og exterieurer. – Anmeldelse af fransk tæppeudstilling ved Håkon Stenstadsvold. – Ragna Stang: Den glemte Vigeland. – „Babel 1958" P.A.M. Melbye anmelder udstillingen i Bruxelles.

Byggeindustrien 13/58

4 artikler om småhusbyggeri i Norge–Sverige–Finland–Danmark af ark. Arne Riis Mørch (Danmark), Lic. tech. Arne Ytrehus (Norge), civ.-ing. Nils Holmqvist (Sverige) Renio Tuomarla (Finland).

Byggeindustrien 14/58

Leder: Hvordan bygger vi om 20 år? – Trækonstruktionernes Come Back, foredrag af civ.ing. V. Galløe, SBI. – „Paddemyrem" første af en række artikler om projektering af montagebyggeri i Norge ved civ.ing. Preben Vissing og ing. A. Lindberg Hansen. – Statistiske problemer i montagebyggeri, artikel af civ.ing. P. E. Malmstrøm.

Byggeindustrien 15/58

Leder: Om Buckminster Fuller og hans ideer om byggeriets industrialisering. – Forstkandidat Boye: Sammenlimede trækonstruktioner. Foredrag holdt på „trædagene". – „Paddemyren", 2. artikel om montagebyggeri i Norge. Diskussionen mellem Erik Nymark og W. R. Simonsen.

Byggekunst 4/58

Johan Lindstrøm nekrolog. – Pavillonen i Bruxelles ved ark. Sverre Fehn. – Birger Lambertz Nissen: Arkitektreflektioner om sygehusbyggeriet. – Ole Øvergaard: Sentralsykehuset for Østfold. – Per Grieg: Indre Hardanger sykehus i Odder. – D. Morseth og M. W. Gedde: Revmatisme-sykehus. – Jubilæum i Bouwsentrum.

Byggmästaren A6/1958

Edmund Dahlström: Samhällsplanerare och sosiologer. – Lennart Tham: Villa i Saltsjöbaden. – Carl Nyrén: Villa i Näsby Park. Stig Ancker: Villa på Lidingö. – Hans Borgström och Bengt Lindroos: Villa i Salsjö-Duvnäs. – Oscar Reutersvärd: Klotpalats och pyramidtempel i de franska 1700 tals utopisternas arkitektur. – Kerstin Linder: Skara domkyrka – två restaureringar.

Bygmästaren A7/1958

2 artikler om Eslövs medborgarehus af Lennart Holm og Hans Asplund. – Nils Lindqvist: Bostadshöghus 1950–58. Højhuse fra Chicago, Liége, Montevideo, Milano, London, Caracas m. fl.

Byggmästaren B5/1958

Olof Eklöf och Ingemar Eneborg: Värmekostnader i hyreshus. – Albert Aronsson: Elementbyggeri. – Per-Olof Jarle: Synspunkter på generella förkalkyler inom byggnadsbranschen. – Lennart Backmark: Icke traditionella yterväggar i hyreshus. – Paul Bondesson och Lennart Green: Skaltak med ljusöppningar.

Byggmästaren B6/1950

Klaus Blach och Johannes Brixen: Korrosionsskydd för byggnadsbeslag. – Hans Arup: Förzinkning. – Mejse Jacobsson: Byggforskningens program för det närmaste året. – Sven Nycander: Putsforskning i laboratorier och på arbetsplatser.

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Vedr. Offentlig projekt-konkurrence om en højskole ved Helsingør

Spørgsmål:

1) Under udenomsrum nævnes, at der ønskes kælder under hele skolebygningen. Forstår man ved skolebygningen „hele komplekset" og hvad skal kælderen benyttes til?

2) Skal kravet, om at gymnastiksalens bade- og omklædningsrum skal fungere som skolens badeanstalt, opfattes som et ønske om, at her indrettes badstue, karbade o. s. v., da man vel må formode, at eleverne til daglig anvender de til værelserne knyttede brusere og håndvaske?

3) Er det forenligt med højskolens idé at indrette selvservering i spisesalen?

4) Skal kravet til ekspeditionsrummenes størrelse på ca. 8 m² tages alvorligt, da det er ganske svært at boltre sig med rigelig størrelse og hensigtsmæssig udformning i et rum på størrelse med et kammer?

5) Skal de ugifte lærere anbringes spredt imellem elevværelserne eller skal der påregnes særlig samlet beboelse for dem?

6) Påhviler hele administrationen, selv den økonomiske side, af højskolen forstanderen, eller skal det påregnes, at der skal være en sekretær samt bolig for denne?

7) Skal man i anbringelsen af elevværelserne tilstræbe en adskillelse mellem mandlige og kvindelige elever, og hvordan er i så fald den procentvise fordeling af de to køn?

8) Hvad skal den eksisterende hovedbygning anvendes til?

9) Hvorfor regner man med, at indkørselsvejen fra Hellebækvejen skal flyttes?

10) Skal de to små klasser have dørforbindelse med biblioteket?

11) Er nogen bestemt solorientering af klasseværelserne ønskelig?

12) Skal de 30 „store" værelser ligge samlet eller ønskes de fordelt?

13) Betyder fredskovsafstand, at der ikke må bygges mellem den på kortet viste punkterede linie og Teglstrup Hegn vest for denne?

14) „. . ., at selve skolen bedst placeres tilvenstre for den nuværende indkørselsvej umiddelbart bag parkarealet." Betyder „tilvenstre", vest for, og „bag": syd for, og er det indkørselsvejen fra Gl. Hellebækvej over for Mariesminde, det drejer sig om?

H. P. OLSEN & SØN

Glarmester

Klosterstræde 21, K
BY 1168

TØMRERMESTER

P. JUL. HANSEN

SOLSORTVEJ 49
GOTHÅB 1380

Aug. Harders Eftf.

ALFR. JENSEN

Gelændersnedker

Allersgade 4 . Taga 3765
Privat: Valby 3399

C. MØLLMANN & CO.

MALERMESTRE

NØRREGADE 18

TLF. MINERVA 1404

Hjalmar Bald

Tømrermester

Fælledvej 6
Tlf. 9677

TØMRERSVENDENES AKTIESELSKAB

Alt tømrerarbejde udføres

DEGNEMOSE ALLÉ 28 TELEFON BELLA 7170

AAGE HANSEN

Malermester

Ryesgade 27B
Telefon Cent. 11091

*

PATINAT

KOBBERFARVE TIL ETERNIT - BETON - SORTE OG GALV. PLADER

Patinat sprøjtes eller stryges på med pensel.
Patinat er elastisk og har stor vedhæftningsevne, selv på arbejdende underlag.
Patinat får efterhånden ved luftens indvirken kobbers irgrønne fornemme udseende.
Brochure tilsendes på forlangende ved henvendelse til:

Eneforhandler for Danmark

A/s WILLIAM BOAS

Frederiksgade 11, K . C. *236

*

København:

AMAGER LINOLEUMSFORRETNING L. BØJE
Amagerbrogade 96

LINOLEUMSLAGERET
Jorcks Passage

A/S EXPANKO
Godthaabsvej 142

EM. MEYER's EFTF. A/S
Farvergade 15

H. BRAAE JENSEN
Julius Blomsgade 16

C. RIIS-BONNE LINOLEUM A/S
Chr. den 9s gade 3

CHARLES CHRISTENSEN
Smallegade 2

AUGUST BALSLØW
Østerbrogade 109

P. RASMUSSEN & SØNNER
Peder Skramsgade 7

CARL PEDERSEN & CO.
Østbanegade 15

Hillerød:

MELSKENS BOLIGUDSTYR A/S
Slotsgade 47

O. PEDERSEN
Gl. Holmegaardsvej 12

Slagelse:

BRDR. ALBERTSEN A/S
Bredegade 11

Aarhus:

DANIEL NIELSEN A/S
Østergade 30

MARINUS JOHANSEN & SØN
Immervad 2

LINOLEUMSEKSPERTEN
Skovvej 3

ARTHUR BLEGVAD
C. F. Jessensvej 5

EXPANKO-AARHUS A/S
Rosensgade 22

Aalborg:

SVEND HANSEN
Danmarksgade 3

Odense:

P. SCHWARTZ-SØRENSEN & CO.
Vestergade 78

MARIUS HANSEN
Grønnegade 13-15

FA. LINOLEUM-HANSEN
Jernbanegade 8

ODENSE KORKISOLERING
Vesterbro 10

Rudkjøbing:

JENS OLESEN
Spodsbjergvej 48

GULVBELÆGNING

15) Tænkes hele konkurrenceområdet udlagt til parkareal, eller skal der fortsat være landbrug – subsidiært græsningsarealer – på en del af jorderne?

Svar:

ad 1) Ja, der ønskes kælder under hele komplekset, idet det har vist sig ved andre højskoler, at man i løbet af ganske få år får brug for mere kælderplads.

ad 2) Ja, ved udtrykket: „Skal kunne fungere selvstændig", skal forstås, at der ønskes en selvstændig adgang til badeafdelingen med badstue.

ad 3) Der er ikke i programmet ønsket selvservering. Der er ønsket en møbleringsplan af spisesalen for at kunne vurdere, om der kan serveres tilstrækkeligt hurtigt og bekvemt for eleverne.

ad 4) Ud fra den daglige erfaring fra andre højskoler, har man her søgt at oplyse de konkurrerende om, hvilke problemer der ligger i ekspeditionen. I programmet har man ønsket afsat ca. 16 m² til ekspeditionen og forslag til opdeling i 2 rum.

ad 5) Der er ikke i programmet ønsket boliger til ugifte lærere.

ad 6) Der ønskes kun det i programmet anførte kontor, og der skal ikke regnes med bolig til sekretær.

ad 7) Der ønskes ingen adskillelse mellem mandlige og kvindelige elever.

ad 8) Den eksisterende hovedbygning skal ombygges og moderniseres til brug for konferencer og selvstændige kursus.

ad 9) Konkurrenceudskriveren har i overensstemmelse med konkurrencereglerne angivet sit synspunkt med hensyn til opgavens løsning og anført: „Man forestiller sig, at indkørselsvejen fra Hellebækvejen flyttes, for derved at kunne blive fællesindkørsel for højskolen og hovedbygningen". Man mener derved, at der må være mulighed fra en sådan fællesindkørsel at kunne føre selvstændige indkørsler videre til højskolen og til hovedbygningen, således at man undgår at køre forbi den ene af bygningerne for at komme til den anden. (Se endvidere svar til spørgsmål 14).

ad 10) Dette må afhænge af opgavens løsning, man har kun villet påpege, at de 2 af de små klasser bør ligge i tilknytning til biblioteket, da de også skal benyttes af kursuslederne, der i deres arbejde skal benytte biblioteket.

ad 11) Nej.

ad 12) Der er intet ønske om at samle disse „store" værelser.

ad 13) Ja.
ad 14) Ja, med udtrykket: „tilvenstre for" menes tilvenstre i kørselsretningen, når man kører fra Gl. Hellebækvej op mod hovedbygningen (altså syd vest for parkarealet). Sammenholdt med svar til spørgsmål 9 vil man gerne understrege, at man vil finde det ønskeligt om en tilkørselsvej *mellem* højskolen og parken kunne undgås.
ad 15) Der skal fortsat være landbrug og man ønsker at bevare den eksisterende park samt havebrugsområdet. Der tænkes altså ikke udlagt nyt parkareal udover det areal, der formentlig beplantes umiddelbart omkring selve højskolen.

Adresseforandringer

Arkitekt Knud Abell, *bolig* fra 654 South Saltair Ave, Los Angeles 49, Californien til 1005 N. Sweetzer Ave. Ap. 10, Los Angeles 46, Californien.

Arkitekt Valdemar Ingemann, *tegnestue* fra Skovgaardsvej 20 F, Charlottenlund til Ordrupvej 45 B, Charlottenlund. *Bolig* uændret.

Arkitekt Bo Jensen, *bolig* fra Birger Jarlsgatan 39 B, Malmø til Fredsvej 14, Holte.

Arkitekt Sven Lindholm, *bolig og tegnestue* fra Jægersborgvej 7 A, Lyngby til Løvgårdsvej 9, Virum.

Arkitekt Nils-Ole Lund, *bolig* fra Genvägen 17, Danderyd, Stockholm til Ths. Heftyesgaten 34, Oslo.

Arkitekt O. Skipper Nielsen, *bolig* fra P.O.Box 6726, Nairobi, Kenya til Aldersrovej 25, Århus.

Arkitekt Jørgen Ott, *bolig* fra Skovmosevej 18, Gentofte til Jægersborg Allé 233, Gentofte.

Arkitekt Vagn Bluhme Thorsmark, *bolig og tegnestue* fra Hovedgaden 154, Herlev til Strandvejen 357 A, Klampenborg.

STILLING SØGES

Kontordame søger stilling på tegnestue. Kendt med tegnestuearbejde. Billet mrk. 944 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.